Felip Palma

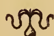
ISOLATS

ISOLATS

FELIP PALMA

ISOLATS

DRAMA DE FAMILIA EN TRES ACTES

BARCELONA
Tip. «L'Avenç», Rambla de Catalunya, 24
1909

A LA BONA MEMORIA

DEL MEU PARE I DEL MEU GERMÁ

PERSONES

EL MESTRE, 60 anys. Home instruit.

SISETA, 25 anys. Noia de bons sentiments, cap clar i certa instrucció.

CRISTINA, 28 anys. Germana de l'anterior. Tipo vulgar, egoista i practic.

ALBERT, 29 anys. Marit de la Cristina. Guapo i senyoret. Tipo apassionat, bona conversa.

QUIMET, 27 anys. Bon noi i enamorat de la Siseta. Amo del molí.

LAIA, 55 anys. La xafardera del poble.

EL MANXAIRE, mitja edat. Mancat d'enteniment i recullit de sempre a la masia.

BLAI I TIVO, moços de la masia.

CARLETS, moço del molí.

CANTARELL, CINTO I MINYÓ, mestres de cases i socis del coro com en Quimet i l'Albert.

NOIA primera, noia segona, un pagès i algun home, dònes i mainades.

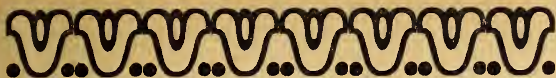
Cobla pel ballet quan acompanyen l'Ajuntament; un manubri per sentir-se de lluny i algunes veus per les caramelles.

Aquesta obra va esser representada per primera vegada en el Teatre Català (Romea) la nit del 20 de Març de 1909, amb l'adjunt repartiment:

Siseta, Sra. Ferrer; *Cristina,* Sta. Cazorla; *Laia,* senyora Faura; *El Mestre,* Sr. Daroqui; *Albert,* Sr. Borràs;

Quimet, Sr. Galcerán; *El Manxaire,* Sr. Nolla; *Blai,* Sr. Capdevila; *Cinto,* Sr. Santacana; *Carlets,* Sr. Puig; *Cantarell,* Sr. Vives; *Tivo,* Sr. Mer; *Un Pagès,* senyor Quimet; *Noia 1.ª,* Sta. Persiva.

Direcció: D. Jaume Borràs.

ACTE PRIMER

Sala d'entrada d'una gran masia. Al fons, la porta forana, donant a un pati, i a banda i banda una reixa amb testos de flors al replà. A la dreta, dos portes conduint a l'intèrior de la casa, i a l'esquerra no més una. Un armari, mig envidriat i mig amb portes, ple de pisa i roba de taula. Una taula arreconada a la paret, i al damunt un pitxer amb flors fresques. Una sopera, plats, tovallons, en fi, lo que·s necessita per parar taula, i que la Siseta va treient de l'armari. Un sofà de boga i cadires de lo mateix. Tot molt nèt i endreçat. A terra, ben regat. Un rellotge de caixa senyala dos quarts de dotze.

ESCENA I

En Quimet i la Siseta

(A l'aixecar-se·l teló, la Siseta, amb l'armari envidriat obert, anirà treient lo que·s necessita per la taula i deixant-ho damunt de la que hi ha a la sala. En un dels moments que, tota distreta, busca alguna cosa que no troba, entra en Quimet, mirant a tots indrets, fins que, a l'ultim, al veure-la a l'armari, li diu:)

QUIMET

Bon dia, Siseta.

SISETA *(girant-se sobtada)*

Qui? Ai, que m'has espantat! D'ont surts tant dejorn?

QUIMET

Dejorn? Sí, té. Si són dos quarts de dotze! *(Signant-li·l rellotge.)* Ja van a sortir d'ofici.

SISETA

Reina Santissima, i com passa·l temps! *(Cridant a la porta del costat.)* Francisca! *(Surt una criada.)* Té: passa aigua a tot això i posa-ho a escórrer, que jo ja vindré a aixugar-ho i a parar taula.

(La criada fa·ls camins que necessita per endur-se·n la pisa.)

QUIMET

Jo he anat a l'ofici creient-me que tu hi fores.

SISETA

No: hem anat a missa de set. La Cristina diu que primer es l'obligació que la devoció.

QUIMET

Pas avui. La festa major es un cop a l'any i s'ha de celebrar. Al sarau sí que hi aniras, fa?

SISETA

Tampoc.

QUIMET

Ai dimontri! Ont te podré veure, doncs?

SISETA

Aquesta sí que es bona! Véns aquí sempre que·t dóna la gana i tinc d'anar al ball perquè·m vegis?

QUIMET

Es perquè allí s'enraona amb més llibertat. No sé per què fas aquestes coses! Tant divertida que passaries l'estona!

SISETA

Divertida? No, Quimet. Més m'estimo estar sola, perquè a la nit dormo, i quan se dorm no·s pensa.

QUIMET

Bé massa que dormim tot l'any! Cal aprofitar aquests dies que hi ha més gent.

SISETA *(amb melangia)*

Gent? I si·t digués que, com més n'hi ha, més sola·m trobo?

QUIMET

Doncs, així, tampoc te deu haver recat no anar a l'ofici?

SISETA

Veus? Això sí que m'ha sabut greu, perquè m'agrada aquesta diada. I, després, ¿que no ho sabs que aquest dia·l patró concedeix tot el que se li demana?

QUIMET

Doncs, si això es cert, ja pots amanir-te per ser la dòna més estimada i feliça de la terra.

SISETA

Gracies, gracies. T'ho agraeixo molt.

QUIMET

Però no ho acceptes. Ja m'agrada que ho prenguis així, però jo vui que t'en facis ben bé càrrec, perquè allavores...

SISETA *(interrompent-lo)*

Sí, home, si! Ja ho entenc. No m'ho repeteixis tant.

QUIMET

No t'enfadis, Siseta. Ja ho veig que soc amoinós, però no hi puc fer més. Decideix-te d'un cop! No·m facis patir tant!

SISETA

Per decidir-me tinc d'estar molt segura de mi mateixa i ben convençuda que t'estimo tant com tu m'estimes a mi.

QUIMET

En això jo sempre·t duré avantatge. I per part meva, solament que·m vulguis, ja estic segur de ser feliç, perquè·l que desitjo no més es tenir-te.

SISETA

Tu sí que ho series de feliç, però jo no tinc la seguritat de fer-me·n a mi mateixa.

QUIMET

Tu no·m vols potser perquè no·m sé expressar com aquell que a tu t'agradava, fa? *(La Siseta belluga·l cap dient que no.)* Doncs es que·t reca deixar la casa.

SISETA

Oh, no! Ben a l'inrevés! El que·m fa dubtar es una mena de cosa que ni jo mateixa·m dono compte del que es. Voldria sortir de la situació en que·m trobo, i no sé, no·m puc decidir. També·m fa por per després això que·m proposes.

QUIMET

De tot això, noia, no més n'entenc que no·m

vols. Vatja: mentre vegi que no fas cas de cap més, tindré paciencia. Potser algun dia mudaras...

ESCENA II

Els citats i el Manxaire

(El Manxaire va tot mudat, amb roba aprofitada. Entra fent saltar nous i menjant-ne. Aquest tipo ha de rodar sempre per l'escena fent criaturades, però mai ha de ser ni ridicol ni grotesc. No destorba ni pren part en cap conversa si no li pregunten.)

EL MANXAIRE

Catatric, catatrac! Cap al riu a caçar mosques!

QUIMET

Hola! Ja'l tenim aquí.

EL MANXAIRE

Que festegeu, *salerus?*

QUIMET

I tu? D'ont véns tant *curro?*

EL MANXAIRE

D'ofici. Manoi! Quin bé de Déu de lluminaria encesa!

QUIMET

Ja has manxat bé avui?

SISETA

I cah! S'haurà adormit, com sempre.

EL MANXAIRE

Oi que no avui! No veus que ha estat ofici amb musica?

QUIMET

Tens raó.

EL MANXAIRE *(mofant-se'n)*

Hela, hela! Que estas enamorat, que no tens memoria?

QUIMET

Potser sí, Manxaire. Però amb tant bé de Déu de noies maques no té res d'extrany, fa?

EL MANXAIRE

Es que sí, corripia!

QUIMET

Però a tu quina t'ha agradat més?

EL MANXAIRE

Totes. Fins la Siseta m'agrada.

QUIMET

A mi també, noi. I escolta: quants centims has arreplegat?

EL MANXAIRE

Cap. Me'n vols dar cinc tu?

QUIMET

Te'n donaré dèu perquè es el Roser de tot lo Món, la nostra festa.

EL MANXAIRE

Alça, corripia! Cap al riu a caçar mosques!

SISETA

Ja han acompanyat l'Ajuntament?

EL MANXAIRE

Pas encara. Ui, noia! Costa molt d'arrenglerar-los!

SISETA

Hi havia gent a l'iglesia?

EL MANXAIRE

Plena a curull. Fins la Laia hi era.

QUIMET

Ja no hi ha mancat la tafanera.

SISETA

I que hi deu haver anat ben dejorn per veure entrar a tothom. No t'ha preguntat re de nosaltres?

EL MANXAIRE

Sí: quan us casaveu, i després qui era·l que enraonava amb tu ahir nit a l'hort.

SISETA

Sents? *(An en Quimet.)* Ja·ns va veure. Vès si vigila. *(Al Manxaire.)* I tu què li has respost?

EL MANXAIRE

Jo? A qui?

QUIMET *(escarnint-lo)*

Jo? A qui? A la Laia, babau! No·n parlaveu ara mateix?

EL MANXAIRE

Ai, corripia! No li som dit re.

QUIMET

Ben fet! D'això se·n diu tenir solta. Té: aquí tens dèu centims més.

EL MANXAIRE

Dô-m.

(Un cego venedor de romanços entra al pati, acostant-se cap a la porta, però sense passar de la llinda.)

EL CEGO

Mil receptes pel mal de caixal. El romanço de la monja seqüestrada. *(En Quimet li dóna centims i se'n va.)* El calendari nou de l'any que ve! Tot per cinc centims!

EL MANXAIRE

Tu, Quimet, dô-m els centims.

QUIMET

Els has de tornar, si·ls vols.

EL MANXAIRE

No'm facis saltar, Quimet, que no puc.

SISETA

Es que·ls anys ja li comencen de pesar. Que no ho sabies?

QUIMET

De debò? Quants en tens, Manxaire? Perquè no se't coneixen.

EL MANXAIRE

En tinc un més que·l mitjà de can Pinya.

QUIMET

I el mitjà de can Pinya quants en té?

EL MANXAIRE

No ho he sabut mai.

SISETA *(rient)*

Un de menos que ell: ben clar t'ho ha dit.

QUIMET

Sí, vatja. M'he quedat enterat.

SISETA

Sempre que t'emboliquis amb ell, quedaras de la mateixa manera.

QUIMET

Com que·ls anys ningú·ls hi pendrà, fa bé de no amoinar-se a comptar-los.

EL MANXAIRE

Bé, bé: deixa-t d'anys, i dô-m els centims.

QUIMET

Poc que·ls escopces. Tracte es tracte. Si·ls vols, prova-ho una altra vegada.

EL MANXAIRE *(provant-ho novament)*

Corripia! Si no puc!

SISETA

Vatja, prou! Sembleu dos mainades.

QUIMET

Un beneit i un enamorat, quin seny vols que tinguin?

EL MANXAIRE

Dô-me·ls, Quimet, dô-me·ls!

QUIMET

Té. Que·m fas suar i tot.

EL MANXAIRE

Casa-t'hi, Siseta. Alça, corripia, que centims que·m donaries!

SISETA

Veig que, tant savis com ximples, tothom procura per ell.

QUIMET

Menos tu no casant-te amb mi. ¿Que·t penses que no hi estaries bé al meu costat?

SISETA

Prou, Quimet. Deixem-ho per una altra estona.

ESCENA III

ELS CITATS I LA LAIA, QUE ENTRA PLEGANT LA MANTELLINA

LAIA

Bon dia i bona hora. ¿Que teniu alguna cosa, que ni tu ni la Cristina ereu a ofici?

SISETA

No, gracies a Déu. Es que hem anat a missa primera.

LAIA

Doncs jo me l'havia temuda. I més quan som vist que aquest *(signant an en Quimet)* marxava abans d'acabar. Ja m'ho he pensat, ja, que·l trobaria aquí.

QUIMET

I ho heu encertat.

LAIA

No costa pas gaire d'endevinar-te·l cau. I doncs, i doncs, encara no l'enllestim aquest casori?

QUIMET

Com que aquesta no s'acaba de decidir mai! Per mi ja fóra fet temps ha.

LAIA

Tens una bona sort tu, noia. Un altre ja t'hauria plantat cent vegades, amb tant de temps que·l fas passar amb raons.

QUIMET

Com que l'estímoc de debò, ha de ser ella i cap més. Diuen que qui no's cansa...

LAIA *(interrompent-lo)*

Ve que alcança. Ja tens raó. Empro, què vols que't diga? Per alcançar les coses tant i tant per força, val més deixar-les córrer.

SISETA *(encarant-se-li amb aspresa)*

Què voleu dir amb això?

LAIA

Jo? Ai pobra de mi! Es per la gent. Ja sabs com són: tot seguit enraonen més del que'ls pertoca.

SISETA

La gent que's cuidin de casa seva, perquè tant si's fa com si no's fa aquest casament, de part de fòra no n'han de fer re.

LAIA

Bé, bé: per això no t'alteris. Si tothom fos com jo, que no'm cuido de ningú, cadascú s'estaria ben tranquil a casa seva. Tot justament ho dèiem ahir amb la Manxega, parlant d'aquell cap destabirat de la Nemessia: que de primer tampoc el volia en Guillem, i al cap-d'avall... m'entens?... després que s'ha deixat comprometre, ara es ell que no s'hi vol casar. Diu que ha sabut que hi havia algú que n'hi privava. Veies, veies tu mateixa si fa fastic sentir això!

SISETA

(molt seria i guaitant-la fixament)

I a què ha vingut que heu fet tota aquesta explicació ara?

LAIA

Mare de Déu, dòna! Es no més per fer-te veure que la llengua de la gent no tė aturador.

QUIMET *(apart)*

Com la vostra.

EL MANXAIRE

(que per atzar se troba al costat de la Laia)

Pregunteu-li vós allò a la Siseta.

LAIA

Arri allà, malestruc! Jo t'he dit re, mentider, més que mentider?

(La Siseta i en Quimet se guaiten somrient al sentir això.)

ESCENA IV

Els citats y la Cristina

(La Cristina surt amb davantal i aixugant una copa.)

CRISTINA

Alça, alça! Quina mica de conversa! Així pla que enllestirem la feina!

QUIMET

Bé, bé: no crideu tant, que avui no es dia de treball.

CRISTINA

Feina feta no té destorb.

QUIMET

Es cert. Però·s fa·ls altres dies, i sense aquest neguit que vós teniu.

CRISTINA

Tothom s'hi ajeu, si no vaig al davant. Ai pobra casa si jo faltés!

EL MANXAIRE *(an en Quimet)*

Veus com sempre rondina?

CRISTINA

Tu, poca llengua, gandul! No fa re més que manxar a l'ofici cada vuit dies, i encara s'hi adorm.

EL MANXAIRE

Goiteu, Cristina: en Quimet m'ha dat vint centims. Alça, corripia!

CRISTINA

D'això parlavem! Vet-aquí·ls teus mals de cap! Demanar centims per lleminedures.

LAIA

Ja va tenir sort que·l vostre pare·l recullís, perquè, mancat com es, vès ont podia anar a raure?

CRISTINA

També d'aquestes accions, Laia, al cap d'avall del sac s'hi troben les engrunes.

SISETA

Pas tu, perquè d'un costat o d'un altre les hi fas afanyar. Ja·n sabs la prima de no perdre mai!

CRISTINA

Si m'escarraço i estalvío, es per mi, no pas pels altres.

SISETA

Això no·s diu. Un favor retret, sempre es un agravi.

CRISTINA

Es que Déu va fer pobres, però no'n va fer tants com n'hi ha.

SISETA

Aquest no es un pobre: es un desgraciat.

QUIMET

Tu li dius això, i està millor ell al món que nosaltres.

SISETA

Tens raó, Quimet. Quina sort deu ser no pensar!

CRISTINA

No hi ha sermó sense Sant Agustí. Fessis com jo, no tindries temps de barrinar tant, no tinguis por.

QUIMET *(defensant-la)*

Ella fa'l que li pertoca, i també treballa, a la seva manera.

CRISTINA *(mofant-se'n)*

Es clar! Com que de tot ne diuen treballar! Fins dels que no més roden amb llibrots i plomes, fent obrir els ulls pels pagos. Jo sé poc de lletra, i no m'amago per ningú per cobrar, pagar i saber-me entendre.

QUIMET

Perquè en això que vós feu no li cal gaire saviesa.

CRISTINA

La millor saviesa, Quimet, es dur la butxaca plena, perquè en sentint aquest dring tothom dóna la raó.

QUIMET

No tant, no tant! Vos la donaran si la teniu i la sabeu fer entendre.

CRISTINA

Per això li donen tant an el mestre, que, amb tot i ser tant savi, se mor de gana.

QUIMET

Desenganyeu-vos, Cristina: hi ha d'haver algú que hi posi·l suc de cervell perquè nosaltres poguem aprofitar-nos-en. Si tothom fes com vós i com jo mateix, fariem com el cranc, que va endarrera.

SISETA

Deixa-la estar, Quimet. Que no sabs que no entra mai a la raó?

CRISTINA

No hi ha com parlar clar per fer fugir d'estudi.

EL MANXAIRE

(que badava pel fons, movent saragata an els que passaven, s'acosta cridant)

L'Ajuntament! Goiteu! Ja ve l'Ajuntament i els gegants!

(El Manxaire surt, i els demés, desde·l pas de la porta i altres desde·l pati, miren a fòra. Se sent brugit de gent i el ballet «Quan el pare no té pa, la canalla, la canalla, etc.», que passa i s'allunya. Quan la musica s'ha allunyat tornen a entrar els de fòra, i a més el Mestre, l'Albert i en Blai.)

ESCENA V

Els citats, el Mestre, l'Albert i en Blai

EL MANXAIRE

Alça, corripia! En Salvi anava tot tivat amb la faixa!

BLAI

En Guillem la duia torta. Ho heu vist, Laia?

LAIA *(cremada de la mofa)*

No me l'he guaitat. No m'emboliquis.

BLAI

Vatja, que n'havieu estat ben emprendada i ell no us va voler. Per això sou donzella, empró ja pansida.

LAIA

Qui t'ho ha contat això, mentider?

BLAI

Tothom, perquè també se sab, també, el vostre embolic! La paiella emmascara perquè es bruta.

LAIA

De mi no·n poden dir res, ho sabs?

BLAI *(rient molt fort)*

Ha, ha, ha, ha!

LAIA

De què rius ara, ximple?

BLAI

De que sigueu tan ignocenta. Ai, Senyor! Pobre albat de Déu!

LAIA *(ajupint-se per cullir una eina)*

Si no calles te véntoc una cadira pel cap, poca solta!

CRISTINA

Prou, si us plau. Podieu anar al carrer a barallar-vos.

ALBERT *(an en Blai)*

No sé a què treu nas que sempre trobis gust en

fer-la rabiar. *(A la Laia.)* I vós sembleu una mainada. Que no ho coneixeu que ho fa per gresca?

LAIA

Per gresca o no, que tingui compte amb la llengua.

EL MESTRE

Preneu candela, Laia, que sou confrare. El que havieu de fer, Cristina, es deixar-los estar: mentres ells s'esbatussen, els altres reposen.

SISETA

Deixem-ho córrer i parlem d'una altra cosa. Com ha anat, senyor mestre, la canturia de l'ofici?

EL MESTRE

Malament.

ALBERT

Malament? Digui que no ho podien fer pitjor. Aquesta cobla del «Centre» sempre es un desastre.

EL MESTRE

Valia més que hi hagués anat el vostre coro: al menos hi ha veus.

ALBERT

Ja·n varem parlar, però ho pagava poc el senyor rector.

EL MESTRE

Això·s fa de franc.

ALBERT

No veu que n'hi ha tants que ho necessiten! I, encara que no·s vulgui, s'ha de perdre algun jornal.

CRISTINA

Es molt generós vostè, senyor mestre, amb els diners dels altres!

(Les campanes toquen l'Angelus.)

LAIA

Mig-dia. Ja toquen l'oració.

CRISTINA

Apa, doncs, Siseta: anem, anem a acabar de parar taula.

SISETA *(al Mestre)*

No se·n vagi, que torno tot seguit.

QUIMET

Vatua! Ara·m recordo que·m tinc d'afaitar. Quan hi he anat era ple de gent, i ara pla bé me·n descuidava.

CRISTINA *(an en Quimet)*

Vols dinar amb nosaltres, Quimet?

QUIMET *(content i guaitant la Siseta)*

De bo·m convideu?

CRISTINA

A fè, home. El dia de la festa mai ve d'un.

QUIMET

Doncs ja torno tot seguit. *(Se·n va.)*

CRISTINA

Tu, Albert, vés-te a mudar, que, com que no hi lluques gaire, que tot menjant no·t taquessis.

(Se·n van dintre la casa la Siseta, la Cristina i l'Albert per una porta de la dreta.)

ESCENA VI

EL MESTRE, EN BLAI, LA LAIA I EL MANXAIRE

LAIA

La Cristina ho ha de manifassejar tot: es una fura.

EL MESTRE

Sí, sí, la providencia d'una casa. Llastima que no sigui invisible, com deia aquell.

LAIA

I la Siseta tot al revés. No m'agradaria gota estar en aquesta casa, tu, Blai.

BLAI

Es un dir-vos-ho a vós, Laia; empró que·n fa de temps que·n cerco una altra, de casa!

EL MESTRE

Sou perversos! Ara mateix vos esbatussaveu com dos galls, i ara, per bescantar, ja torneu a ser amics.

LAIA

I si són tant fastigosos! El xicot té raó.

EL MESTRE

Però com que·l xicot necessita treballar, i aquí no li manca res, val més que no rodi cases, perquè no sab què hi trobarà.

BLAI

Bé, bé. Tornant an allò que dèim de primer, la Cristina, que bagola d'un cap de dia a l'altre, i després això de la Siseta i l'Albert.

EL MESTRE

Què voleu dir?

LAIA

Per què fa l'orni ara vostè? Que no ho sab que s'entenen?

EL MESTRE

Alça, mala llengua, alça! Posada a descapdellar, treu tot el verí que hi tinguis.

BLAI

Es cert això que diu la Laia. ¿Que no·s recorda que l'Albert ja la festejava abans, i tot d'una la va plantar perquè·l pare d'elles va fer pubilla la Cristina?

(Aquest dialeg ha d'anar molt picat.)

LAIA

No tingui por que la senyora saberuda s'hi casi amb en Quimet, i es un bon hereu i sol! Com que hi ha qui la·n priva!

BLAI

I tal!

LAIA

Ahir nit, a l'hort, els hagués vistos quina conversa! I això es bonic, digui? Això es bonic? No sé la Cristina com no ho veu.

EL MESTRE

Ja hi sou vós per fer-n'hi adonar, si això es cert.

LAIA

Cert? Tant segur tingués allò que més desitja.

EL MESTRE

I que ho heu vist vós això?

LAIA

Es igual: m'ho ha dit el Manxaire.

EL MESTRE

Si no fossiu una dòna, us arrencava la llengua. Qui ha de fer cabal d'un ximple, si es que ho ha dit?

BLAI

Bé, ja veurà, senyor mestre: quan l'olla bull, alguna cosa hi ha.

EL MESTRE

I tal si hi ha! Les vostres llengues, que amb el verí que porten prou la faran bullir ben arrematada! Envejosos!

LAIA

No, senyor, no: ho diem perquè es veritat, i les veritats se poden dir.

EL MESTRE

Això ni ho sabeu ni ho creieu, que es pitjor. I, després, encara que fos, no us hi va ni us hi ve re per interessar-vos-hi tant.

LAIA

Nosaltres el que critiquegem es l'escandol.

EL MESTRE

El que ho esbomba es el que escandalitza, i devegades fa pensar en coses que no s'hi hauria atinat mai.

BLAI

Bah, bah, bah! Tot això són romanços. No ho fessin, no ho diriem.

CRISTINA *(cridant desde dintre)*

Blai! Encara més xerrameca? Apa a abeurar el bestiar, que es hora de sòbres!

BLAI *(amb cantarella i sense moure-s)*

Ja vinc!

CRISTINA

(treient el cap per la porta i aixugant un got)

Escolta: ja has recullit les panotxes del pati?

BLAI

Sí: totes ben arreu, i les som exteses al sòl de terra en el porxo gran. La Siseta m'ha ajudat. *(Cridant molt.)* Pregunteu-li, si no·m creieu!

CRISTINA

Qui t'empeny que tant rodoles? Llengut! *(Se·n va.)*

LAIA *(an en Blai, veient que no·s mou)*

Vatja, home, belluga-t, que tornaras a sentir crits!

BLAI

I que cridi! Així agafarà gana! *(Se·n va.)*

LAIA

I com que jo ja·n tinc i aquí no·m donarien re, també desfíloc. Estigui bo, senyor mestre. *(Se·n va.)*

ESCENA VII

El Mestre i el Manxaire

EL MESTRE

Manxaire. *(Aquest s'acosta.)* Tu has dit a la Laia que la Siseta s'estava ahir nit a l'hort amb l'Albert?

EL MANXAIRE

Jo pla. Si ja dormia, corripia!

(El Mestre va bellugant el cap.)

ESCENA VIII

ELS CITATS I LA SISETA

SISETA

Gracies a Déu que estic llesta i puc venir una estona aquí amb vostè!

EL MESTRE

Que no aneu a dinar?

EL MANXAIRE *(acostant-se depressa)*

Oidà! Encara no es l'hora? Tinc una carpanta!

EL MESTRE

Noi, un bon dinar diu que fa de bon esperar.

EL MANXAIRE

Pas jo. Com més bo, més aviat el vui.

SISETA

Vés, vés per allà fòra, o sinó ja veuras la Cristina, si·t veu sense fer res!

EL MANXAIRE

Doncs, fújoc, corripia! *(Anant-se·n i tornant.)* Ja·m cridaras tu, fa, Siseta, per anar a dinar?

SISETA

Sí, home, sí! No veus que en Quimet encara no ha vingut?

EL MANXAIRE

No? Doncs me·n vaig a cercar-lo. *(Se'n va.)*

ESCENA IX

ELS CITATS, MENYS EL MANXAIRE

EL MESTRE

Ara que has anomenat en Quimet, vui fer-te una pregunta: per què no t'hi vols casar? Que no l'estimes?

SISETA

Sí, però no pas com s'ha d'estimar l'home amb qui s'ha de viure.

EL MESTRE

Es tant dificil poder tenir allò que un hom desitja!

SISETA

Ja n'hi ha que ho consegueixen.

EL MESTRE

Que me·n citaras pocs!

SISETA

La meva germana. Vegi si la tenim aprop.

EL MESTRE

I per què ho dius?

SISETA

Ja s'ho pot pensar: pel que hem parlat tantes vegades.

EL MESTRE

Que·t penses potser que ella li va fer fer an el teu pare?

SISETA

No ho sé, perquè jo anava confiada; però no ho juraria pas. Després... *(Commovent-se molt i sense poder-ho dir.)* Després...

EL MESTRE

Sí: després vols dir que va casar-se amb l'Albert.

SISETA *(amb desesperació)*

Sent tot per ella, senyor mestre, tot per ella!

EL MESTRE *(guaitant-la molt fixament)*

Digues, Siseta: que encara l'estimes tu l'Albert?

SISETA

(com pensant-s'hi i després resolta)

No.

EL MESTRE

Millor, perquè tampoc hi hauries sigut feliça. Te va enamorar perquè es el més guapo i senyoret dels joves de per aquí; però, creu-me, no era home per tu.

SISETA

Potser sí. Però allavors era la meva ilusió, i sembla que al darrera d'aquesta se me n'hi hagin anat totes.

EL MESTRE

No es això, no: es perquè ara has conegut amb quina mena de gent tractaves.

SISETA

Potser sí.

EL MESTRE

El teu pare va fer un disbarat gros. Ho havia de veure que ets molt diferenta de la Cristina.

SISETA

Es cert. No tenia d'obligar-me a dependre d'ella; perquè, quins dos anys, senyor mestre, quins dos anys!

EL MESTRE

Ja ho crec. Es un error que no té perdó. Se n'ha d'apendre també de ser pare.

SISETA

Per això aquests dos desenganys m'han cambiat tant el gènit. Déu me perdoni, però li júroc que fins me dolen les paraules que·ls tinc de dir per força. No sé si això es ser millor o pitjor que ells.

EL MESTRE

No ets ni millor ni pitjor: ets diferenta. Per ells no vals tant: per mi vals molt més. T'ha mancat energia i t'has acovardit davant de persones que tenen més paraules que bon sentit.

SISETA

Què podria fer, doncs, ara per sortir-me·n?

EL MESTRE

Casar-te.

SISETA

Casar-me?

EL MESTRE

Sí, perquè no tens més remei. Els homes, amb les lleis a favor seu, vos han tallat les ales.

SISETA

Vès si·n podia néixer jo, d'home!

EL MESTRE

En fa moltes d'errades així la naturalesa.

SISETA

A mi·m sembla que estic presonera o que la terra no es més gran que allò que·m volta. I ho veig més petit i mesquí! Ah! Si tingués llibertat, com l'aprofitaria!

EL MESTRE

Tothom ne té, si vol. El que es que qualsevol cosa ens-e la fa perdre.

SISETA

Què hi ha, doncs, en el món?

EL MESTRE

Tot allò que·ns-e sembla que·ns faria feliços, però no es nostre. Per això hi estem tant malament. I com que no podem adobar-ho, val més que·n treguem el millor partit possible. Tu ets bona...

SISETA *(interrompent-lo)*

Sí, però sense goig, com crec que deixaria de ser-ho sense remordiment.

EL MESTRE

Valga-m Déu, i que estas avorrida, que diguis aquests disbarats! Creu-me, casa-t amb en Quimet, i escoltant-li no més el cor viureu feliços. Tens l'avantatge que tu vals més, i que es ell el que estima. Però d'això has de fer per manera que mai se n'adongui. Tu també l'arribaras a estimar.

SISETA

I si no fos així? Si vostè s'equivoqués?

EL MESTRE

Això es lo probable, perquè, filla, el que ha de venir no·ns pertany a nosaltres. Pensant així

no's casarien ni'ls que s'estimen, perquè tampoc poden respondre que'l dia de demà podran mantenir allò que han jurat.

SISETA

Es inutil: no puc. No puc fer-ho. Tinc por pel que vindrà.

EL MESTRE

Tu barrines molt, i no fas més que donar voltes dins d'un cercol petit.

SISETA

Sí, sí, té raó: busco la sortida.

EL MESTRE

I la tens ben bé a mà, criatura! Ampara-t amb la creació de la familia, que es la cosa que Déu ha posat de més noble i consolador. Així encara pots conseguir alguna cosa: si ho deixes passar no faras la felicitat de ningú, i, el que es pitjor, ni la teva.

ESCENA X

ELS CITATS I EL MANXAIRE CORRENT, I AL DARRERA DOS MAINADES

EL MANXAIRE *(esbofegant i suat)*

No hi es en Quimet a la barberia, i ja heu dinat, fa?

LES MAINADES *(escarnint-lo)*

Ja heu dinat, fa?

EL MESTRE

No, home, no! Quina por tens que t'escapi!

EL MANXAIRE

Corripia! Es que tinc una gana!

EL MESTRE

Deu ser al molí. Vés-ho a mirar.

EL MANXAIRE

Es molt lluny, corripia!

EL MESTRE

Caminant s'hi arriba.

EL MANXAIRE

Ja hi córroc! Alça, corripia! Cap al riu a caçar mosques!

LES MAINADES

Hela! Hela! Cap al riu, Manxaire! *(Se·n van.)*

ESCENA XI

Els citats, menys el Manxaire

SISETA

Per què l'envia a cercar en Quimet amb tanta pressa?

EL MESTRE

Per treure aquest ximple, que·ns amoinaria amb la seva gana. I, després, què·t fa?

SISETA

Es perquè sempre·m diu el mateix, i jo no sé què respondre. No es això que ell me vol dar el que jo desitjo.

EL MESTRE

Tant si ho desitges com no, t'hi cal posar una barrera que no·t deixi anar més endavant.

ESCENA XII

ELS CITATS I EL MANXAIRE, ATRAFEGAT

EL MANXAIRE

No·l tròboc, vatja; no·l tròboc enlloc, i ja ve·l llevant de taula. El pendonista passa la bacina, senyor mestre.

EL MESTRE

L'Americano? Vés, ximple, vés, que no es veritat!

EL MANXAIRE

A fè, a fè. Goiti. *(L'agafa pel braç i surten al pati, veient-se per la reixa com li senyala·l carrer.)*

EL MESTRE

Veiam.

ESCENA XIII

ELS CITATS I L'ALBERT

(Aquest treu el cap i, no veient més que la Siseta, se·n va cap an ella, agafant-la pel còs i dient-li amb passió:)

ALBERT

Siseta!

SISETA *(irada i desfent-se bruscament)*

Deixa-m estar! Ja sabs que no vui que·m 'toquis!

ALBERT

Sempre rebufos! Però fa massa temps que

duren i et juro que·ls acabaré aviat, sinó de grat, per força!

SISETA *(molt altiva)*

Doncs jo també, i avui mateix. Espera-t. *(Cridant.)* Senyor mestre! Escolti.

(L'Albert, al veure-l, recula, dient dissimuladament a la noia:)

ALBERT

Siseta! Anem, anem a dinar. *(Atravessa l'escena i entra per la porta que dóna a la cuina.)*

ESCENA XIV

ELS CITATS, MENYS L'ALBERT

SISETA

Estic resolta a casar-me. Quan vingui en Quimet, faci·l favor de dir-li vostè.

EL MESTRE *(extranyat)*

I ara! A què ve això?

SISETA

He fet aquest pensament ara de sobte.

EL MESTRE

Ja no hauries de ser dòna! En fi, treuras ben bé una ànima del purgatori.

SISETA *(commoguda)*

Però hi deixo la meva.

EL MESTRE

D'aquest lloc rai, dòna, que diuen que se·n surt per anar al cel!

ESCENA XV

ELS CITATS I EN QUIMET TOT DEPRESSA
EL MANXAIRE AL FONS

QUIMET

He fet tard, veritat? Estava amb una engunia! Encara era plena de gent la barberia.

EL MESTRE

Més n'hauries tingut si sabessis què t'esperava aquí.

QUIMET

(ansiós, al veure que li signa la Siseta)

Què vol dir amb això? Que potser...?

EL MESTRE *(somrient)*

Ai que·t cremes!

QUIMET

De debò l'ha convençuda? *(El mestre fa que si amb el cap.)* Gracies, Siseta, gracies! Tot per la teva felicitat. *(Agafant-li amb efusió les mans.)*

EL MESTRE

Amén.

EL MANXAIRE *(veient an en Quimet)*

Ont t'havies ficat, que no t'he sabut veure?

QUIMET

Enlloc, tafaner. Té: aquí tens dos rals i calla.

EL MANXAIRE

Alça, corripia! Cap a caçar mosques!

EL MESTRE

Vés, vés a caçar lleons, si vols, però fuig-me d'aquí entre-peus. Fuig, que fas nosa!

EL MANXAIRE

Ara sí que vénen! *(Anant a cridar a la casa.)* Cristina! Correu, que ve·l llevant de taula!

ESCENA XVI

TOTHOM

(Surten primer els de la casa, i després van venint la Laia i en Blai.)

QUIMET

Cristina: la Siseta m'ha dat el sí. Si vós i l'Albert hi veniu bé, abans d'un mes podem casar-nos. *(Moviment molt marcat de sorpresa en l'Albert i de rabia després al veure la mirada de desafiament de la Siseta. Sorpresa i xiu-xiu dels demés.)*

CRISTINA

Gracies a Déu, home! Justament era això que desitjavem. Fa, Albert? *(Aquest no més fa que sí amb el cap.)* Veiam si ara se t'esparpellarà·l gènit *(a la Siseta)* a tu!

QUIMET

Com que serem feliços, estarem contents. Fa, Siseta? Dòna, digues que sí: no te·n donguis vergonya.

EL MESTRE

Ja us respondrà més endavant, quan s'hi trobi.

(Dirigint-se apart a la Laia.) I vós ja heu esbrinat qui era'l que n'hi privava? Mala llengua!

BLAI

(que ho ha sentit, li venta cop al colze, dient-li) Au! Beveu's aquest ou!

EL MESTRE *(interrompent-lo)*

Però l'altre que's cou es per tu. Podeu esmorsar plegats.

(La Laia i en Blai, marcadament enrabiats, se'n van a fòra a esperar la cobla.)

ESCENA XVII

Els citats

(Entren en escena dos homes amb bacines guarnides de flors i passen la capta, acompanyats de quatre o cinc musics. Un dels homes, tot vestit de blanc, que demostri ser un americano.)

EL MANXAIRE

Quimet: fes-los tocar una sardana.

QUIMET

Avui no. Però'l dia del casament, Norat *(dirigint-se a un dels musics)*, prepareu-vos, que farem balles a plaça. Així serà festa completa.

EL MANXAIRE

Alça, corripia! Cap a caçar mosques!

(Després de recullida l'almoina que'ls fa tothom, se'n van els homes i els musics. Aixís que aquests han sortit, se senten dos o tres compassos de sardana

allunyant-se i parant tot seguit. Aprofitant la distracció general, l'Albert s'acosta a la Siseta, que guaita en una de les reixes, i li diu amb to sec i rapid:)

ALBERT

Estas ben resolta?

SISETA

Sí.

ALBERT *(amb rabia gelosa)*

No·t responc del que succeirà, perquè...

SISETA *(interrompent-lo, cridant)*

Quimet!

(En Quimet s'hi acosta tot seguit i ella trenca una flor dels testos i li posa en el trau de l'americana.)

QUIMET

Gracies, Sisona.

SISETA

I ara no·t moguis del meu costat, sents?

(L'Albert, furiós, va cap al fons.)

EL MESTRE

(guaitant an en Quimet i a la Siseta, que enraonen i riuen)

Ja es ben cert, ja, que cada persona es un món!

TELÓ

ACTE SEGON

Interior de la masia. Una gran cuina amb la llar encesa un perol als calamastecs. Un escon de molt bon aspecte al costat. Una taula i cadires. Dos portes laterals per l'interior de la casa i al mig un gran guarda-robes de noguera. Al fons, la porta forana donant al pati d'entrada. A l'esquerra, l'escala d'anar a dalt. Un banc amb cantis de totes mides. Es a l'acabament de l'hivern i després de dinar.

ESCENA I

L'ALBERT, LA CRISTINA I AVIAT EL MANXAIRE

(L'Albert, assegut a l'escon, guaitant el foc i posant-hi de tant en tant un garbó per revifar-lo. La Cristina, acabant d'endreçar la cuina. El Manxaire entra, quan el crida, amb una galleda d'aigua)

CRISTINA *(cridant)*

Manxaire! Que encara ha de caure del cel aquesta aigua?

EL MANXAIRE *(entrant)*

Corripia! Bé cùitoc prou!

CRISTINA

Apa, aboca-la aquí al gibrell, depressa. *(El Manxaire aixeca la galleda, i la Cristina li aparta amb una revolada.)* Amb la galleda del bestiar, gran brut? No sé quin sant me deté com no t'hi fico de cap! Albert: agafa·l canti gran i vés-me·l a omplir.

ALBERT *(sense moure-s)*

Ves-hi, Manxaire.

(El Manxaire agafa·l canti més gros i se·n va.)

CRISTINA *(cremada)*

No era an ell que li deia.

ALBERT

Ja ho he sentit.

CRISTINA *(imperiosa)*

Doncs per què no hi vas?

ALBERT

Perquè ni vui ni puc.

CRISTINA

No puc, no puc! *(L'Albert deixa caure·l cap entre les mans, sense respondre.)* Jesús, bé maliquegem prou! Total per re. Així, doncs, com més anem, menos valem. No deies que aquesta aigua t'hi anava tant bé? *(L'Albert sacceja les espatlles, però tampoc diu re.)* Què vol dir ara això?

ALBERT

Vol dir que tant ne treuria de dir-t'ho. Pel cas que·n faries!

CRISTINA

Jo·n faria cas si tinguessis mal de debò, però tu no tens re. *(Entra·l Manxaire i li aboca aigua al gibrell.)* Prou. *(A l'Albert.)* I si no fossin els saberuts den Quimet i la Siseta, que t'han ficat la ceba al cap de si tens o deixes de tenir, faries com abans, i treballaries de la mateixa manera.

ALBERT

El que jo hauria de fer, sense entendre-m de raons ni escoltar a ningú, es anar a trobar un oculista, perquè cada dia estic pitjor i hi veig menos.

CRISTINA

Fins ara hem trobat que anaves bé amb el metge d'aquí.

ALBERT

Tu hi anaves de bé, que estas ben bona i l'ansia no·t mata.

CRISTINA

Qualsevol que·t sentís se podria pensar si jo aquí casa·t tinc com una bestia.

ALBERT

Pitjor, perquè a les coses d'ells ja·t dones brasa de posar-hi mà tot seguit.

(El Manxaire, que, encertant-se a esser aprop, ho sent, diu:)

EL MANXAIRE

Com que·l bestiar li costa diners!

CRISTINA *(cremada)*

Qui t'hi demana a tu, eh? Llengut, més que llengut!

(La Cristina, després d'arreglar la cuina, se prepara per a pastar.)

EL MANXAIRE

Cristina: me deixeu anar a casa la Siseta?

CRISTINA

A què fer?

EL MANXAIRE

Oh! Re. Es perquè allí ningú rondina i s'hi està més bé. Fa, Albert?

CRISTINA

Si tant bé s'hi està, aneu's-en-hi tots dos. No·m fa por quedar-me sola! Així m'hi hagués sabut estar tota la vida!

ALBERT

Qui t'empeny, que tant rodoles? Valdria més que callessis: sempre tens d'enraonar massa.

CRISTINA

Què vols dir amb això?

ALBERT

Vui dir que si tocaven a penedits, no sé pas qui correria més depressa de nosaltres dos.

CRISTINA

Te deus penedir d'estar massa bé, si per cas.

ALBERT

Això mateix.

CRISTINA

Sí, perquè tu, tant senyoret i amb el defecte de la vista, altre esquerraç t'hauria calgut fer, casat amb la Siseta.

ALBERT

Allí fossim. Ja sabs que·l treball no m'ha espantat mai, i menos amb pau i tranquilitat a casa.

CRISTINA

Si que't dol, doncs! No m'ho hauria pensat mai!

ALBERT

Molt, molt, més del que't penses.

CRISTINA

Doncs es extrany que amb tants avantatges no ho haguessis tirat endavant: primer era ella que jo, i...

ALBERT *(interrompent-la)*

Prou i calla. Ja sabs que aquesta qüestió no la vui tocar mai amb tu.

CRISTINA

Perquè't cou sentir-te les veritats.

ALBERT

No: perquè tinc por d'esbrinar qui de nosaltres té més culpa.

CRISTINA

Varem fer el que'ns convenia. Que tanta caramada!

ALBERT

Varem fer el que no deviem, ho sabs?

CRISTINA

Anem, anem! Vaia uns escrupols! Abans hi havies de pensar.

(L'Albert s'aixeca i se'n va cap a dalt.)

ALBERT

S'ha de fer així amb tu, si's vol tenir pau: deixar-te sola.

CRISTINA *(guaitant-lo i movent el cap)*

Ah, redéu! Si podia tornar endarrera!...

ESCENA II

LA CRISTINA, EL MANXAIRE I TOT SEGUIT LA LAIA

(Aquesta entra encamellant an el Manxaire, que juga a baldufa cama ací cama allà de la llinda de la porta.)

LAIA

Vaia un lloc de posar-se a jugar, aquest ximple! Te porto·ls ous per la lloca, Cristina. Dotzena i mitja vas dir-me, fa? *(Pausa. Els posa damunt la taula i, veient que no respon, se la guaita i diu:)* Què tens?

CRISTINA

Una rabia que se m'emporta!

LAIA

I això? Que està pitjor el teu home?

CRISTINA

No ho sé. Que estigui com vulgui!

LAIA

Ets ben boja, tant mateix! Doncs, mira, que no es cosa de per'quí per'quí això que té l'Albert, sents? Aquest dia·n parlavem amb la Siseta.

CRISTINA

Sí? Doncs que·l curi ella.

LAIA

No tinguis poca solta, dòna, no tinguis poca solta, que això va venir de les males confiances que l'hi ha dat el metge. Diu que es un desprendiment

de... de... Bė, vatja, no me·n recordo. I li aconsella que vagi a trobar un d'aquests que no més curen ulls.

CRISTINA

Sí, perquė entre tots dos l'espatllin.

LAIA

Me sembla, Cristina, que això t'ho prens molt a la fresca.

CRISTINA

I vosaltres massa a la calenta, perquė no us hi va ni us hi ve re.

LAIA

Nosaltres ho diem per l'interès que·ns hi prenem; però si no t'agrada ho deixarem córrer.

CRISTINA

Així ho heu de fer sempre.

LAIA

I, ara, anant a una altra cosa, que mai pensava preguntar-t'ho: ¿ja esteu arreglats amb ta germana de la repartició del camp?

CRISTINA

Encara no.

LAIA

I doncs? Semblen l'obra de la sèu els vostres interessos!

CRISTINA

Avui, a l'ultim, potser ho enllestirem.

LAIA

I qui se·l quedarà?

CRISTINA

Me pènsoc que ella.

LAIA

Farà bé, perquè amb el que té en Quimet al costat faran una bona finca. Empró ara no miris que siguin ells, perquè aquell sot es bona terra i a tocar vila.

CRISTINA

Ells, el mateix que uns extranys, m'han de pagar gust i ganes: cent cinquanta duros la vessana com una malla. Ni un xavo menos.

LAIA

Recristo! En fas un gra massa.

CRISTINA

No ho sé veure.

LAIA

Que te ·l quedaries tu per aquest preu?

CRISTINA

Pel preu que jo ho faria ·ls de fòra no n'han de fer re, Laia.

LAIA

Ells t'ho poden pagar perquè ·ls hi convé. Després, la Siseta també hi deu atiar tant!

CRISTINA

Atiar? Ho creurieu que encara ha de parlar-me·n?

LAIA

Què dius ara? Sembla talment que l'han ull-presa a ta germana! Bon Déu, i que s'ha tornat extranya!

CRISTINA

Jo ja voldria estar llesta de tot; perquè, creieu-me, n'hi ha per corsecar-se de tractar amb aquella parella de peixos sense sang!

LAIA

Sense sang? Sí, prou! Ell no ho sé, però·l que es la Siseta ja ho veureu algun dia si ·n té o no·n té!

CRISTINA

Qui sab!

LAIA

Ja veuras com el dia menos pensat esbotzarà això que l'hi passa!

CRISTINA

I què voleu que li passi, vós també! D'un gra de sorra tot seguit ne feu una montanya!

LAIA

Ja te·l daré ·l gra de sorra! El que l'hi passa a la Siseta es que encara estima l'Albert, vet-ho-aquí.

CRISTINA

Aneu, aneu a passeig! El passat, passat, dòna.

LAIA

Per tu sí, perquè ets d'aquest tarannà i vas sortir amb la teva; empró ella es diferent. Després, si li vareu fer tant grossa!

CRISTINA

Si va ser tant grossa com vós dieu, encara menos per recordar-se·n.

LAIA

Però a ton pare jo sempre li havia sentit dir que no volia diferencies, perquè tant filla li era l'una com l'altra. No sé a què va venir a ultima hora aquest cambi.

CRISTINA

Sembla que baixeu dels llims! Que no s'ha vist sempre que la gran es pubilla?

LAIA

Però si ell en vida s'escanyava de dir per tot que no ho volia!

CRISTINA

Doncs, si no ho volia en vida, ho va voler en mort, i s'ha acabat.

LAIA

Bé, bé: tot això no vol dir que la Siseta i l'Albert no segueixin estimant-se.

CRISTINA

Si s'estimen, pitjor per ells.

LAIA

Tens el fetge molt gros, Cristina! ¿Que no ho veus que ara·l teu home sempre es al molí, allí ont, a la primeria, de cremat, no s'hi acostava mai?

CRISTINA

Hi va perquè·l planyen. Com que per ells sembla qui sab el que tinga!

LAIA

Sí, prou! Hi va a cercar allò que no troba a casa, i com que ho havia perdut, li recava més. Si això es clar com l'aigua de mina, dòna!

CRISTINA

No·m vingueu a omplir el cap ara, vós, que altres cabories tinc i no estic per romanços.

LAIA

Doncs deixa-l de banda i vigila l'home, o, sinó, perquè 't casaves.

CRISTINA *(molt cremada)*

Me vaig casar perquè 'm va dar la gana! Ho enteneu? No se us endóna re ni a vós ni a ningú!

LAIA

Bé, bé, bé: per mi si que... Ja t'apanyaras. Malaguanyat qui s'hi interessa! Vet-aquí'l que se'n treu! *(Se 'n va cremada.)*

ESCENA III

ELS CITATS, MENYS LA LAIA

CRISTINA

Arri allà, tafanera! *(Cridant.)* Manxaire!

EL MANXAIRE

(que sempre ha entrat i sortit, respon)

Què voleu?

CRISTINA

Vés-me a buscar les senalles del rebost. Belluga-t!

(El Manxaire se'n va per una de les portes laterals. Mentrestant la Cristina treu dos aixugamans del guarda-robes. El Manxaire torna amb dos senalles i les posa damunt de la taula. La Cristina les tapa amb els draps i torna a la pastera per fer els pans.)

ESCENA IV

Els citats i un moço

EL MANXAIRE

Que ja véns a berenar, Tivo?

EL MOÇO

A fe. Si encara no es hora, en nom de Déu! *(Llesca pa i treu d'un pot o gerra que hi ha a la lleixa pebrots i bitxos confitats.)*

EL MANXAIRE

(guaitant de reull a la Cristina)

Jo encara no ho som fet, corripia! I tinc una gana!

CRISTINA *(al moço)*

Ja has acabat de l'olivar?

EL MOÇO *(després d'aixecar el porró)*

Sí: ja està tot ben arreu.

CRISTINA

Doncs ara vés-los a ajudar a enfeixinar. Veiam si avui enllestiu. Deuen fer més gresca que feina, tanta gent sense vigilant.

EL MOÇO

No'm conteu res a mi. En anant-hi estic llest.

CRISTINA

Agafa aquell llivant que hi ha a la lleixa del rebost per lligar les feixines als carros.

EL MOÇO *(tot menjant)*

Que no us ho han dit que an en Marc li han fet la corretgeta a la figuera grossa del marge?

CRISTINA

Segur que ha sigut en Feliu altre cop, he? Ja l'arreglaria jo an aquell roig de mal pèl!

EL MOÇO

Ell també s'ho pensa, i diu que aquesta vegada, mal tingui d'anar a presiri, el farà perdre.

CRISTINA

(després d'una pausa, veient-lo menjar amb catxassa, li diu)

Apa, home, belluga-t! Acabaras de passar la tarda aquí menjant. Posa-t el pebrot damunt del pa i vés-t'ho acabant pel carrer. No t'engargussaras pas, no tinguis por!

EL MOÇO *(fent-ho)*

Bé, bé, no aneu tant cremada, que no ve d'un quart.

CRISTINA

Ni de mitja hora, pel que cobra.

(El moço fa un altre trago i se·n va. Mentrestant la Cristina ha fet els pans i els ha posat a les senalles.)

ESCENA V

ELS CITATS, MENYS EL MOÇO

(La Cristina agafa les senalles i diu cridant al peu de l'escala:)

CRISTINA

Albert! Baixa, que me·n vaig al forn. *(Se·n va.)*

ESCENA VI

L'Albert i el Manxaire

(L'Albert baixa a poc a poc agafat per la barana i s'asseu a l'escon. El Manxaire treu el pa del calaix i en llesca.)

EL MANXAIRE

Corripia! Deixa-m aprofitar, ara que no hi es la Cristina. *(Veient entrar l'Albert.)* ¿Voleu que us en llesqui un mós, Albert?

ALBERT

No. Menja-te-la tu la meva part.

EL MANXAIRE

No us haurieu de deixar decandir. En Tivo ha menjat pebrot confit. Me·n doneu un?

ALBERT

Pren i no m'amoínis, que no estic per tu.

EL MANXAIRE

Goiteu! La Siseta m'ha dat una ambosta de nous i figues seques! *(Les hi ensenya i en trenca.)* Alça, corripia, cap a caçar mosques!

ALBERT

Vés al pati, que si la Cristina veu escloves per aquí, ja ho sentiras com t'estovarà!

(El Manxaire se·n va.)

ESCENA VII

L'Albert i aviat la Siseta

(Pausa. L'Albert, de colzes damunt dels genolls, queda absort. La Siseta entra, i al veure-l lluita una estona si se·n va o si·s queda, fins que a la fi, vençuda per la compassió que li fa·l seu cunyat, el crida.)

SISETA

Albert!

ALBERT *(alçant-se de sobte)*

Siseta!

SISETA

Que no hi es la Cristina?

ALBERT

No.

SISETA

Ai ai! Si haviem quedat per venir en aquesta hora!

ALBERT

Es al forn, però no trigarà.

SISETA

Doncs, sent així, me·n vaig a donar un recado. Ja torno tot seguit.

ALBERT *(deturant-la)*

Que te·n vas perquè estic sol?

SISETA

No.

ALBERT

Doncs, queda-t: jo t'ho demano.

SISETA *(amb aspresa)*

Tu no tens dret a demanar-me re!

ALBERT

Ja ho sé, però volia dir que aquí estas tant segura com a casa teva.

SISETA

No t'escarracis a fer-m'ho entendre, perquè tant me fa que estiguis sol com amb companyia.

ALBERT

Si sabies el mal que·m fa sentir-te!

SISETA

Mal?

ALBERT

Sí, sí, mal. Ets tant poc tu quan parles així!

SISETA

Bé has cambiat prou, tu també, amb el poc temps que fa que soc fòra d'aquesta casa!

ALBERT

Es que mai, mai havia vist tant clar com ara·l disbarat que vaig fer.

SISETA *(amb molta ironia)*

Disbarat? Qui t'ho hagués dit allavores!

ALBERT

Potser n'hauria fet cas, perquè sempre m'ho vaig témer.

SISETA *(irada)*

Mentida! Tu no vas mirar més que les teves conveniencies.

ALBERT

No són les montanyes, no, que fan els disbarats, sinó·ls homes.

SISETA *(ironicament)*

Es clar! Com que era tant temptador això que·t sortia a camí! No més te va caldre allargar la mà per agafar-ho.

ALBERT

Per què m'ho recordes?

SISETA *(mudant de to)*

T'ho recordo perquè vui que mesuris ben bé·l mal que vas fer-me.

ALBERT

Es que jo no·m puc explicar allò que va passarme a la mort del teu pare.

SISETA

Digues les coses tal com són. Digues allò que va passar-te al saber el testament.

ALBERT

Com vulguis. Al saber el testament, algun dimoni va cegar-me, perquè jo t'estimava. *(Al veure un moviment d'ella.)* T'ho juro, Siseta: t'estimava amb tot el cor.

SISETA *(amb despreci)*

Si que·l tens petit, que un grapat de moneda va tombar-lo tant depressa!

ALBERT

Devia ser el nostre destí.

SISETA

El destí va torçar-lo la teva ambició. Tu no vas veure més que·l pubillatge.

ALBERT

Jo era pobre, Siseta.

SISETA

Però ben acostumat. I volies seguir-ho.

ALBERT

No es culpa meva si m'han fet així.

SISETA

Pobre! Encara·t rebaixa més aquesta excusa que dónes. ¿Vaig pensar-hi jo si ho eres o no ho eres, quan vaig estimar-te? I al desheredar-me·l pare, vas pensar mai que·t trenqués la paraula per cercar-ne un de més ric, el mateix Quimet, que ja·m pretenia? Respon, respon.

ALBERT

No.

SISETA

I, doncs, per què vas fer-ho? No era pas jo que havia anat a cercar-te.

ALBERT

Oh, no! Al revés. Si tens raó, tens raó de tot! Però·t juro que ho he pagat, perquè en aquesta casa no soc ningú.

SISETA

Mal de pubilla. Perquè la cercaves.

ALBERT

Es que jo vaig pensar-me que ella seria com tu.

SISETA *(saltant irada)*

Ah, grandissim! Aixís ho volies tot!

ALBERT

Ja t'ho he dit: algun dimoni va cegar-me, i avui, que m'hi trobo al mig; avui, que estic malalt, es quan sento la necessitat d'aquella estimació que havia posseit. Pensa que no tinc aprop meu re més que la recansa d'haver-te perdut i el remordiment del mal que t'he fet. Per sort, tu ara ets feliça.

SISETA *(reprenent-lo tot seguit)*

Sí, molt, molt feliça!

ALBERT

No, mentida, no ho ets, perquè no es l'home que·t convenia: tu has de ser estimada com jo t'he estimat. *(Al veure que ella vol protestar.)* Calla, perquè això que ara·t dic es cert, ben cert. Ha sigut el primer amor, que mai més s'oblida. Per això ara torna a sortir de les cendres aquell foc, i surt amb una ardentor que encara no havia tingut mai. *(Volent-la agafar.)* Vine, deixa-m dir-t'ho tot.

SISETA

No, no vui saber re més. Me·n vaig.

ALBERT

(agafant-la i subjectant-la malgrat els seus esforços)

No, perquè aquesta ocasió potser no la tindré mai més.

SISETA

Ni ara tampoc. No vui escoltar-te, no ho vui. Deixa-m estar.

ALBERT *(sense deixar-la)*

No·m desesperis! No·m llencis a lo que no vui ser, brutal. Pensa que no es el viure amb la Cristina·l que·m fa més desgraciat, sinó l'infern de gelosia que sento al veure-t d'un altre. *(Sempre amb les mans agafades, li mira fixament els ulls, saccejant-la amb rabia.)* Per què vas casar-te? Per què? Per què? Digues!

SISETA

Per anar-me·n d'aquesta casa.

ALBERT

No va ser més que tot per fugir de mi?

SISETA

Qui sab!

ALBERT *(amb explosió d'alegria)*

Doncs m'estimaves, si·m temies?

SISETA

(amb to marcat de despreci i fredor)

Jo no temia més que l'escandol que tu estaves a punt de donar.

ALBERT

I que·m penedeixo de no haver-ho fet.

SISETA

Miserable!

ALBERT

Tot lo que vulguis; però jo, Siseta, vui que tornis a ser la mateixa d'abans. I ho seras, perquè m'estimes.

SISETA *(desfent-se amb força)*

Vas errat. D'aquell foc, fins les cendres en són

ventades. No ·ns varem entendre, i per això no ·ns hem trobat.

ALBERT *(amb desesperació i rabia)*

Te juro que, si jo no estés així, mal me costés a vida, faria brollar l'amor que va unir-nos.

SISETA

Encara que així fos, sabs que soc resolta i sé posar-hi barreres, quan convé.

ALBERT

No ·m fan por; i si allavors vaig esser un covart, avui passaria per sobre de tot *(acostant-se-li molt i volent-la agafar altra vegada),* perquè t'estimo amb bogeria, i et vui, sents?

SISETA

No ·m toquis, o sinó crido!

ALBERT *(agafant-la i lluitant)*

No podras, perquè t'ofegaré ·ls crits a petons i no ·t sentirà ningú.

(En aquest moment, i com a resposta, se sent molt clar el crit d'una dòna renyant a una criatura. L'Albert la deixa anar tot seguit.)

LA DÒNA

Atura-t, te dic, bergant!

EL XICOT

No, que ·m pegarieu! *(Allunyant-se.)*

SISETA *(ironica)*

Veus? T'has descuidat de tancar la porta.

ALBERT

(amb signe desesperat d'impotencia)

Maleída covardia!

SISETA

Es lo que es sempre un traidor: covart!

ALBERT

(després d'una pausa i amb to humil)

Calla, calla i compadeix-me, Siseta. Diga-m que m'estimaras, i et juro per aquesta creu no dir-te re més fins que tu vulguis. Amb la sang de les venes pagaria ·l goig de saber que alguna vegada recordes aquelles estones que passavem junts. Som tant joves encara! ¿Per què, doncs, no les podem reviure, ja que tant isolats estem d'estimació? Per què?

SISETA *(enternida)*

Perquè...

ALBERT *(agafant-li les mans amb passió)*

Sí, per què? Digues, digues.

SISETA

Perquè jo no vui avergonyir-me ni als ulls del meu home ni als teus. Als teus sobre tot, que varen veure la puresa d'amor que·t guardava, no vui que vegin la rojor de la vergonya. Es inutil que conservis ni un bri d'esperança. No·ns vam entendre, i això va matar-la per sempre.

(Se comença a sentir un piano de manubri.)

ESCENA VIII

ELS CITATS I EL MANXAIRE

EL MANXAIRE

Que sabeu si haig d'anar al forn, Albert?

ALBERT

No.

EL MANXAIRE

Doncs, axís, me·n vaig a plaça, que ha arribat el gabaig del mico. Sentiu l'orga, quin nyic nyic? *(Se sent un manubri, que va allunyant-se fins que·s perd.)* Manoi com toca! Alça, corripia! Vols venir, Siseta?

SISETA

No.

EL MANXAIRE

Que esteu emmurriats, *salerus!*

ALBERT

Fuig, fuig d'aquí!

(El Manxaire, al sortir, topa amb la Cristina.)

ESCENA IX

Els citats i la Cristina

CRISTINA

Aont vas?

EL MANXAIRE

A veure·l gabaig i el mico, que són a plaça.

CRISTINA

Deixa-t de gabaig i mico i vés a cercar la coca.

EL MANXAIRE

Que l'heu feta dolça?

CRISTINA

No n'has de fer re, lleminer. Apa, belluga-t!

EL MANXAIRE

Alça, corripia! Cap a caçar mosques i a cercar coques!

ESCENA X

ELS CITATS, MENYS EL MANXAIRE

CRISTINA

No es aquí ·l teu home?

SISETA

Encara no. No sé per què triga tant.

ALBERT

Sí, devegades surt feina de moment.

SISETA

No, no: si ja era fòra de casa

CRISTINA

Mira, arreglem-ho sense ell. A la taula del torrat, qui no hi es, no hi es comptat.

ALBERT

No vindrà d'una mica. Mentrestant tira-m les gotes als ulls.

CRISTINA

D'abans de dinar que no te n'hi has tirat?

ALBERT

Tu diras si has tingut alguna estona per mi.

CRISTINA

(arreglant el remei en una xicra i fent-lo escalfar)
Que n'estic tipa de gemecs i remeiots!

SISETA

Doncs a qui s'ha d'anar a queixar, an els veins?

CRISTINA

A ningú, perquè no té cap mal. *(Tirant-li les gotes i mostrant els ulls a la Siseta.)* I, sinó, té: guaita tu mateixa si poden ser més bonics aquests ulls?

ALBERT

No me·n queixo de si són bonics o lletjos. Jo·l que no sé per què veig tantes llumenetes, i com embulls i vels negres que·m tapen la claror. Això per força ha de ser algun mal, perquè jo abans no ho tenia.

CRISTINA

Es nerviós.

SISETA

Patatum! Ja l'hem dita. Com si ho sapiguessis. Potser sí que no es re; però, de tota manera, es el metge que ho ha de dir i posar-hi·l remei que convinga.

CRISTINA

Si encara no n'hem fet prou de provatures, per gracia de Déu!

SISETA

Potser masses, que li hauran fet més mal que bé. Desenganya-t: això ja es cosa d'un oculista, com me va dir el senyor Valls.

CRISTINA

Oculista, dius? Anar a Girona? No tenim casa, noia, per tal moble.

(L'Albert, irritat al sentir això, se posa a passejar amunt i avall.)

SISETA

Ja sabs lo que has dit? Per la salut? Mira que es repugnant sentir això! Tu sí que has de morir amb la boca badada! Si no hi arribes, diga-ho clar, que ja hi som nosaltres. No hi fa re que no sigui pubilla!

ALBERT

Gracies, Siseta, gracies; però no vui re de ningú. Jo l'he feta, jo la pago. Surti lo que Déu vulgui. Ara parleu de lo que s'ha de parlar, que per això has vingut.

ESCENA XI

Els citats i en Quimet

QUIMET

Santa nit.

CRISTINA

Oidà, que es fosc. Enraonant enraonant, no me n'havia ataleiat.

QUIMET

Albert, com anem?

ALBERT

Bé.

QUIMET

Santa paraula!

CRISTINA

D'això qüestionavem quan has...

ALBERT

(reprenent-la amb mal modo)

Prou, i anem a lo que s'ha de dir.

QUIMET

Això toca a la Cristina. Jo sempre us he dit que, si ·ns aveniem, el camp quedava tot per mi. No ·t sab pas greu a tu això?

CRISTINA

Ai, no, fill, no: lo que vui es arreglar-ho.

QUIMET

Doncs, aixís, a quant ho posarem la vessana?

CRISTINA

A cent cinquanta duros: ni un xavo menos.

QUIMET

Punyal! Què dius ara? Si ·l del costat el pare, pagant-lo molt, no més en va dar doscentes lliures!

CRISTINA

Ui, que n'hi ha de diferencia! Primerament que aquest sot es més bo que·l teu, i segona que les terres han pujat molt desde allavors.

SISETA

Sobre tot les que tu vèns, que aviat tocaran al cel.

CRISTINA

Encara ets a temps a deixar-ho, si no ·t convé.

QUIMET

Posa-t a la raó, Cristina, i mirem d'enllestir-ho.

CRISTINA

No siguis ranci, que ja pots pagar-ho.

QUIMET

Puc, però no vui. I, si no, ja veuras: fem un altre tracte. Queda-te·l tu ·l camp, si ·t convé.

CRISTINA

Prou, però no pas per aquest preu.

QUIMET

No?

CRISTINA

No.

QUIMET

I per què?

CRISTINA

Perquè hi ha molta diferencia del que compra per arrodonir una finca o el que s'ho ha de quedar per força.

SISETA

També l'arrodoniries tu; perquè les cinc vessanes que·m toquen ja no són teves.

QUIMET

Així, doncs, a quan les voldries apreciar?

CRISTINA

Jo? A cent cinquanta lliures.

SISETA

Per fer un regalo no·t triaria a tu.

ALBERT

Deixeu-vos de raons i feu-ho peritar, perquè no us entendreu mai.

QUIMET

Té raó l'Albert, dòna. Si estem tant lluny d'osques!

CRISTINA

Perquè tu vols. Si a mi ·m convenia, et juro que ho pagava tot seguit.

SISETA

Doncs jo no. No voldria que ningú m'explotés, i molt menos un de la familia.

CRISTINA

Jo no exploto a ningú, i si no·t convé ets ben lliure de deixar-ho córrer.

SISETA

Doncs que corri: no seré jo qui ho aturi. Que vinguin els perits, i, si tampoc us aveniu, anem tot seguit a cal notari i dô-m les cinc vessanes.

QUIMET

No us acaloreu, que tot té adob. Tu, Cristina, baixa un xic, jo pujaré una altra mica, i veuras com ens trobarem.

CRISTINA

Jo no·m moc de lo que he dit.

QUIMET

Tens paraula de rei, noia.

CRISTINA

De rei o de lo que vulguis, però ha de ser així.

SISETA

Doncs ja estem llestos. Quedem amb el dia de cal notari. No veig el moment d'acabar els tractes amb tu.

CRISTINA

Deixeu-vos! Quin patir tant gros! Mentre en vagis treient rai!

SISETA

Que potser també ·t dol la mesquinesa que·m toca, que parles així? Si per cas, diga-ho clar, que

te la regalaré, i axís tot lo de casa serà per tu, com desitjaves.

CRISTINA

Tén-te compte en el parlar, que qui ho va voler va ser el pare.

SISETA

El pare no te·l posis a la boca. Deixa-l reposar en pau, i no·m facis odiosa la seva memoria.

CRISTINA

Es que qualsevol que·t sentís podria pensar-se si jo li vaig fer fer. I com que no es cert, no vui passar-hi. Després que he sigut sempre l'esquerraçot de la casa, encara haver-me de sentir aquestes martellades!

SISETA

Massa ho sabies per qui treballaves.

QUIMET

Apa, Siseta, acabeu d'una vegada!

ALBERT

Si, fes-ho tu, perquè ella no callarà: un cop enjegada, ja sabs que no té aturador, i fa com la pedra, que no sab aont va.

CRISTINA

No, que no·n tinc. I ja que la conversa s'ho porta, que ho digui tot. Vui esbotzar-ho, vui acabar de ser bescantada.

SISETA

Ment qui t'hagi vingut a portar noves. La roba bruta de casa no l'he treta mai al carrer.

CRISTINA

Però la deixes veure.

SISETA

A qui?

CRISTINA

Al mestre, que com sou tant amics, està més enterat de tot que nosaltres mateixos.

SISETA

Qui està enterat de tot no es el mestre: es tothom. Però no per mi, sinó per la teva llengua, que no s'aguanta re.

CRISTINA

Doncs no me la busquis. Mira que hi ha·l teu home al davant i et pot saber greu.

SISETA

Cap greu: en Quimet pot i deu saber-ho tot. Ja pots parlar.

CRISTINA

Tén-te compte! Mira que te·n penediras!

SISETA

Què pots dir? Que no la veu ell i tothom la vida casolana que porto?

CRISTINA

Si fas vida casolana es perquè ja hi ha qui sab anar-t'hi a trobar.

SISETA

Venir-m'hi a trobar? A mi? I qui?

CRISTINA

No m'ho facis dir, que t'en penediries.

QUIMET

Perquè començaves. Ara també soc jo que vui saber-ho. Qui es? Digues!

CRISTINA

Qui? *(Signant a l'Albert.)* Aquest.

(Aquest fa un bot, tirant-se cap an ella.)

ALBERT

Cristina!

SISETA *(tirant-se cap an ella)*

Ah, miserable! Mala llengua verinosa! Diga-m qui t'ho ha dit, que prou l'escanyo!

QUIMET *(posant-s'hi pel mig)*

Anem, vatja, Cristina, que si es cert que t'ho han dit, no tenies de repetir-ho. ¿De quant ençà es mal vist rebre un de la familia?

CRISTINA

La gent ho diu per lo que ja hi havia hagut abans, badanàs!

ALBERT

(subjectant-la amb rabia pel braç)

Calla, viva Déu! Calla, et dic!

CRISTINA

(forcejant amb ell perquè li vol tapar la boca)

No vui callar, no! Vui que sapiga que encara dura!

QUIMET

(interrogant a la Siseta i agafant-la pel braç)

Siseta!

SISETA

Mentida, Quimet, mentida! No ho creguis! *(Aixecant el puny.)* Oh, Déu! I no tenir ningú que·m defensi!

(Aquesta escena va molt picada.)

CRISTINA *(forcejant amb l'Albert)*

Bé ho fa prou, rellamp, qui no li pertoca! Encara vols més?

QUIMET

Calla, Cristina, que no sabs lo que·t dius!

CRISTINA

Ni tu lo que·t fas. Altra cosa seria si ho sabessis.

ALBERT

Calla, maleída! Calla o t'escanyo!

CRISTINA *(rabiosa)*

Prova-ho, foraster! Prova-ho i et trec defòra! No ets ningú tu en aquesta casa!

QUIMET

Ah, recristo! Si m'ho haguessis dit a mi!

CRISTINA *(mofant-se·n)*

A tu? A tu se·t pot dir tot, molt més que an ell. Fins que ets la befa i la riota de la gent per...

ALBERT

(amb un gran crit la rebot rabiós per terra)

Prou, vatuaneu!

(La Cristina queda inquieta guaitant-se·l sorpresa de la seva energia.)

QUIMET

(agafant a la Siseta i enduent-se-la)

Anem, Siseta, anem a casa. *(Dirigint·se a la Cristina.)* I amb tu ja tornarem a parlar-ne, d'això, i ben aviat. Vui saber d'ont ha sortit.

(La Siseta surt a fòra. L'Albert s'asseu a l'escon amb els punys closos, tremolant de rabia tot ell. En

Quimet segueix a la Siseta, però quan passa davant de la Cristina, aquesta, posant-se dreta, li llença amb to molt despreciatiu aquesta paraula:)

CRISTINA *(guaitant-lo molt fit)*

Quan vulguis, covard!

(L'Albert, al sentir-la, s'aixeca amb el puny clos per descarregar-li al cap, mentres ella recula estemordida.)

TELÓ

ACTE TERCER

Interior del molí den Quimet. El molí, amb dos moles parades. Una porta a l'esquerra anant a la casa. Al fons, la forana d'entrada. Una finestra baixa, veient-se la bassa plena d'aigua. Una lleixa, una taula, cadires, atuells del molí, cabaços i sacs de gra. Badoqueres estintolades à la paret, i damunt la taula una panera amb flors i cintes i algun cistellet també. Un rellotge de caixa marca les quatre. Tres llums de petroli penjats en diferents llocs de la paret.

ESCENA I

EN QUIMET, EN CANTARELL, EN CINTO,
EN CARLETS, MOÇO DEL MOLÍ, I UN PAGÈS

(En Cinto i el moço taral·legen una cançó mentres proven de guarnir els cistells i badoqueres. El pagès està assegut damunt d'un sac. Es el Dissabte de Gloria.)

CINTO I CARLETS *(cantant)*

Fa sol la fa, sol la si sol, mi re do si la sol fa. *(Alt.)*

CANTARELL

Calleu d'un cop, baladrers! *(Callen.)* ¿Quina hora deu ser amb tot això, tu, Quimet?

QUIMET

Prop de les quatre, perquè aquest avança un quart.

CANTARELL

Mal rellàs! Haver d'anar a fer ara aquest adob al convent!

CARLETS

Hi haguessis anat al dematí.

CANTARELL

Poc que hem pogut. No veus que no estavem llestos de can Cens? Que volies que·ls deixessim empantanegats?

CARLETS

Doncs, així, poc que tornarem a ensajar, i no matem de saber-ho.

CANTARELL

Sí, home, sí! Ja cercarem una estona. ¿No sabs que una repassada així d'ultima hora fa més que tres ensajos?

CARLETS

Lo millor seria que no hi anessiu al convent.

CANTARELL

Si no venien dos dies de festa, jo pla que m'hi acostaria. Empró no puc pas deixar aquelles dònes amb el teulat badat.

EL PAGÈS

Quina mica d'esglai devien tenir, pobres monges! I com Mare de Déu va poder ser això?

CANTARELL

Aviat es entès: un bofarut del tramontanal d'anit, que va entaforar-se per dintre la xemeneia. I sembla mentida lo que són aquestes coses! Va arrebassar-la d'arrel, tombant-la tota plegada amb tanta força damunt del teulat, que fins va esbadellar el sostre i tot.

EL PAGÈS

Jo't reflic!

CANTARELL

Si arriba a esternellar-ne alguna, se'n va de dret al cel, perquè en aquella hora resaven i tota la runa'ls va caure al damunt.

QUIMET

Pobres dònes! Vès qui 'ls ho havia de dir!

CINTO

(que tot taral·lejant provava de guarnir alguna cosa, ho desfà enrabiat)

Vatja, Carlets: desem-nos, que poc que hi tenim gota de traça.

CARLETS

I ara, beneit! Vindrà l'hora de sortir i encara no tindrem res a punt.

QUIMET

No t'amoïnis: diré a la Siseta si se'n vol cuidar.

CINTO

Sent així, doncs, filem, Cantarell?

CANTARELL

Sí, que potser a les set ja estarem llestos.

CINTO *(an en Quimet i el moço)*
Sentiu? A les set en punt. No feu falla.

CARLETS
Encara hi serem primer que vosaltres.

(Se'n van en Cantarell i en Cinto.)

ESCENA II

EN QUIMET, EN CARLETS I EL PAGÈS

QUIMET *(an en Carlets)*
Enjega les moles, que enllestirem lo d'aquest home.

(El molí 's posa a treballar.)

EL PAGÈS
El sagó ja me'l guardareu, fa, si us plau? Com que avui ja es tard i demà tinc de collar, de passada amb un cop de carro m'ho enduré tot.

QUIMET
Encara que volgueu deixar-lo aquests dos dies, no hi fa res: poc que embarraça gota.

(Mentrestant el moço i el pagès van ensacant la farina que raja.)

EL PAGÈS
Tant mateix, doncs, veig que surt el vostre coro aquesta nit.

CARLETS
Burrango, home! No faltava més, desprès de tant temps que'ns hi escarracem!

EL PAGÈS

Es que·m balla pel cap com si hagués sentit dir que no sortirieu aquest any.

QUIMET

Va ser en Cantarell, allavors que tenia la dòna tant mala.

EL PAGÈS

I no estreneu re?

CARLETS

Sí: una polca, que·m sembla que haurem de repetir més de quatre vegades.

EL PAGÈS

Sortireu dejorn?

QUIMET

Aquest any sí, perquè després tenim xeflis a la font de la Bruixa fins a matinada.

EL PAGÈS

A reventar tot lo que arreplegueu?

QUIMET

Poc que·n durem res a casa.

CARLETS

Ni ·l xai de l'Enrica? Jo ja·l som vist. Es més bufó! Blanc com una tofa de neu, i amb flocs de color de rosa.

QUIMET

El xai es del Cinto, perquè es present de la seva promesa.

CARLETS

(ajudant-li a lligar el sac ja ple)

Apa, Marian, que ja teniu el pa assegurat per una colla de dies.

EL PAGÈS

I coques i tot, si Déu plau. *(Carregant-se'l sac.)* Vols ajudar-me, bon minyó?

CARLETS

Prou.

EL PAGÈS

Vatja, doncs, santa nit, moliner, amb la companyia. *(Se'n va.)*

QUIMET

Adeussiau, Marian.

ESCENA III

ELS CITATS, MENYS EL PAGÈS

QUIMET

Guaita si encara hi ha gra.

CARLETS *(després de mirar-ho)*

No gens. Hem tallat just. Ni que ho haguessim midat.

QUIMET

Doncs para les moles.

CARLETS

I després ja me'n podré anar?

QUIMET

Sí, però abans endreça-ho bé tot. Recorda-t que vénen dos dies de festa. *(Anant a la porta que dóna a l'interior de la casa.)* Siseta! Vine fins aquí, si't plau.

ESCENA IV

Els citats i la Siseta

SISETA

Per què·m crides?

QUIMET

Escolta: vols encarregar-te tu de guarnir-nos això? Perquè com que ara ha sortit lo del convent, no tenen temps. I després encara hem de tornar a ensajar.

SISETA

Si que quedareu lluits si encara no ho sabeu!

QUIMET

Ja n'eixirem, ja! Que dimontri! Doncs ens en refiem, eh? *(La Siseta fa que sí amb el cap.)* Després, tu, Carlets, quan estiguem a punt de sortir, amb un salt ho véns a cercar.

CARLETS

Ja està endreçat, Quimet. Voleu alguna altra cosa?

QUIMET *(després de resseguir-ho tot)*

No. Escolta: tot passant recorda an en Torres que dimars es la seva diada. Es tant toca-campanes aquell home! *(En Carlets se·n va.)*

ESCENA V

ELS CITATS, MENYS EN CARLETS

SISETA

A quina hora vols sopar?

QUIMET

A cap, perquè ja hi berenat més que·ls altres dies. Així tindré més gana a la font. Ara me n'aniré a passar els comptes d'avui i a mudar-me per anar a trobar els companys.

SISETA

I no tornaras?

QUIMET

Mala anada faria.

SISETA

Vui dir abans de sortir a cantar.

QUIMET

No. Per què?

SISETA

I jo, doncs?

QUIMET

Tu? Ai, ai! Com sempre! Quan estiguis cansada d'estar per aquí, sopes i tot tranquilament te·n vas al llit.

SISETA *(repetint com un tornaveu)*

Tranquilament!

QUIMET *(veient-la en aquesta actitut)*

Què tens? Que no·t trobes bé?

SISETA *(com si despertés)*

Sí. Per què?

QUIMET

Perquè't veig extranya. Què't passa?

SISETA *(de sobte)*

Queda-t, Quimet, a fer-me companyia! Això es cosa de fadrins.

QUIMET

En Cantarell i en Lluc són casats i sempre hi han anat. Com que no fem cap mal!

SISETA

Ja ho sé, però jo voldria que't quedessis.

QUIMET

No acabarem pas tard. Per això no tinguis por: ja'ls menaré la pressa tant com pugui.

SISETA

No, si no'm fa re que vinguis tard: lo que jo vui es que no surtis.

QUIMET *(anant-se'n cap dintre)*

Mare de Déu, Mare de Déu! I que ets capritxosa! *(Se'n va.)*

ESCENA VI

La Siseta i aviat la Laia

(La Siseta queda parada, després aixeca'l cap i, com esfereida, guaita a tots indrets. L'emoció la va prenent per graus, fins que a la fi cau damunt de la cadira i, posant el cap a la taula, romp a plorar. La

Laia entra, i, després d'una estoneta de mirar-la, la toca a l'espatlla.)

LAIA

Sembla que t'has fos, noia. Lo que es si jo no vinc... Però, què tens ara?

SISETA

(aixecant el cap i aixugant-se'ls ulls)

Re.

LAIA

Doncs per què plores?

SISETA *(amb mal modo)*

Per re: ja us ho som dit.

LAIA

No t'enfadis. Si tanta nosa't faig, ja me n'aniré, no tinguis por.

(Fa com qui se'n va sense tenir-ne ganes.)

SISETA

No es per això: es perquè no sé què tinc avui.

LAIA

(tornant endarrera i amb misteri, per interessar-la)

Doncs jo sí que ho sé: tens lo mateix dels altres dies. Però si no fossis tant reservada amb els que't volen bé, no't desesperaries tant.

SISETA

Què voleu dir?

LAIA

Ai, Siseta, Siseta! Que te'n fa encara de mal l'aresta que van clavar-te!

SISETA

No us entenc.

LAIA

Bé massa; empró, vatja, vui dir que lo que tu tens ja ho sab tothom, perquè ta germana ho va dient per tot arreu.

SISETA

La Cristina? I què diu?

LAIA

Diu que tot això ho fas perquè encara estimes l'Albert.

SISETA

Mentida! No pot dir-ho, perquè ningú millor que ella sab que no es veritat.

LAIA

Mentida? Doncs digues a la Llucieta del forn que·t conti la conversa que tenien ahir vespre sobres de tu i d'ell.

SISETA

Es mentida, mentida, us repeteixo!

LAIA

No t'escarracis a negar-ho, que poc que seras creguda. No vui dir de mi, no: de tothom.

SISETA

Bé; però voldria que·m diguessiu què hi guanya ella dient això?

LAIA

Re: s'esbrava. Però, ara que no hi ha ningú de massa, et diré que ta germana fa mal de donar greix a la gent; però que, dit entre nosaltres, li ha de coure per força, perquè tu de l'Albert encara te·n recordes.

SISETA

Ah, no, Laia, no! Per mi va ser acabat desde·l moment que va prometre-s amb ella.

LAIA

Mira que es molt desgraciat!

SISETA

No se m'endona re. Hi tinc el pa ben partit.

LAIA

Fa temps que no l'has vist tu a l'Albert?

SISETA

Sí, molt.

LAIA

Vet-aquí, doncs, perquè parles així. Desde·l dia que vareu tenir les baralles per allò del camp, ha donat un capbussó que no sembla·l mateix.

SISETA

Qui us ho ha contat això del camp?

LAIA

Ai, flasca! ¿Que no sabs que la Cristina, si no es amb el cap, es amb la cua, que ha de dir les coses? *(Pausa. Al veure que la Siseta no respon, segueix:)* Haurieu de fer les paus, perquè pel teu cunyat, pobret, allò de poder comptar amb tu, seria un altre consol. I, després, què vols que·t digui, en el teu lloc me faria pler revenjar-me de la Cristina. Jo no sé si a tu·t passa com a mi; però, quan me·n fan alguna, m'agafa una pruija a les dents que fins mossegaria les pedres. I la que ella va fer-te es molt grossa. Redeu! L'herencia i l'home! N'hi havia per escanyar-la!

SISETA

Que n'hi heu parlat d'això an ella?

LAIA

Mai. No veus que es tant tabalot! Vosaltres dos me feu llastima, i voldria adobar-ho.

SISETA

(guaitant-la fixament i marcant-ho molt) Adobar què?

LAIA

Què·t penses ara, què·t penses? Vui dir fer-vos fer les paus, que es lo que tu desitges, i seria la millor medecina per ell.

SISETA

I...

LAIA

I què?

SISETA *(no podent dominar l'ansia)*

Com està l'Albert? Què diuen?

LAIA

Que va seguint, però per mi... *(Bellugant el cap.)* Ai, Senyor! Si s'hagués casat amb tu, estic certa que encara tindria salut per vendre. Però ara deu tenir les entranyes recremades, pobre infeliç! Ei! Ja ho diu el metge, per això, que lo dels ulls li ve de lo que passa. Com que era la seva part delicada, allí li ha donat cóssa. *(La Siseta, sense respondre, juga maquinalment amb les flors de la panera. Pausa. Després, veient que no li diu re, afegeix:)* Què són aquests trastos?

SISETA

Lo de les caramelles, que s'ha de guarnir.

LAIA

Vols que ho faci jo?

SISETA

Ai, sí!

LAIA *(rient)*

Has fet un ai! com si t'hagués caigut un campanar damunt del pit. *(Pausa. Arreglant una de les badoqueres i ensenyant-li.)* Ja estarà bé així, fa?

SISETA

Sí.

LAIA

Ara, arreglant això, em ve a la memoria quan hi anava l'Albert en aquest coro. En els solos semblava talment una calandria. Allavors sí que dava gust de sentir-los, però ara no faria un pas d'aquí allà.

ESCENA VII

LES CITADES I EN QUIMET, MUDAT, PERÒ AMB LA CORBATA DESFETA

QUIMET

Per què no farieu un pas d'aquí allà, Laia?

LAIA

Per sentir les caramelles.

QUIMET

Que no us agraden?

LAIA

Molt. Però com que ja vindreu a cal jutge, que es davant de casa, no cal que·m mogui.

QUIMET

Teniu raó. I vós ens guarniu això?

LAIA

No més ajudo. I escolta tu, Quimet: desprès diu que aneu de xeflis?

QUIMET

Sí, a la font de la Bruixa, fins a matinada.

LAIA

Alça corripia!, que diria·l Manxaire. I tu també hi vas, fa, Siseta?

SISETA

No.

LAIA

Mal fet. La dòna ha de seguir l'home.

QUIMET

Un geperut es mal fet. ¿No sabeu que elles han de guardar la casa?

LAIA

Per la casa·s compra un goç. Si jo m'hagués casat...

QUIMET *(reprenent-la)*

Haurieu fet com les altres, per més que digueu.

LAIA

Qui sab! Veies la Cristina si s'hi avindria.

QUIMET

Com aquesta no n'hi ha gaires, per sort nostra.

LAIA

Nostra! Sents, Siseta? Tot per ells! Doncs, sí, senyor: n'hi hauria d'haver forces per fer-vos abaixar l'orgull.

QUIMET

Pas el meu, perquè a tot m'ajec. Fa, noia?

LAIA

Bé, tu ets un bon minyó.

SISETA

Tothom n'es de bo, Laia, quan se li dóna per la banda.

LAIA

Alça, Quimet, que ja tiren! Això vol dir que, si fa o no fa, deus ser com els altres. Doncs no l'hi passis.

QUIMET

Vatja, vatja, no m'ensiborneu la dòna, que no ho vui.

LAIA

Et va millor axís, fa? Vès si n'es d'aixerit i no ho sembla! Emprò no tinguis por, home, no tinguis por, que en volent-ho ella, ja ho vol tothom. I per mi pots sortir quan vulguis, perquè ja està tot apunt, senyor corista. Eh, quin goig?

QUIMET

Sí que està bé.

LAIA

I ara no m'heu pas de menester per re més?

QUIMET

No, Laia. Gracies.

LAIA

Doncs, santa nit, i divertiu-vos-hi, sents?

QUIMET

Adeussiau.

ESCENA VIII

Els citats, menys la Laia

(Es gairebé fosc. En aquesta escena la Siseta ha de marcar molt el contrast d'animació al principi i desanimació a la fi.)

QUIMET

Ara me n'adono, tu, Siseta: ¿per què estaveu tant a les fosques?

SISETA

Per pensar i enraonar no·s necessita claror.

QUIMET *(encenent un quinqué)*

Es que ella treballava, pobra dòna, i jo, noia, francament, si no hi veig bé, m'agafa tristesa i sòn.

SISETA

(veient que·n vol encendre un altre)

No n'encenguis cap més, perquè tampoc m'hi estaré aquí.

QUIMET *(acostant-s'hi)*

Té: vols fer-me·l llaç?

SISETA

(fa·l llaç i després li tira·ls braços al coll, dient-li)

No surtis, avui, Quimet! Queda-t a fer-me companyia! Estic tant sola!

QUIMET

Això d'estar renyits amb la familia es pitjor de lo que sembla. Pocs que som i mal avinguts.

SISETA

No hi tinc cap culpa, i en cambi en pago la pena.

QUIMET

Es clar! Va enfilar-se tant la cosa, que amb l'alteració va dir-se lo que no's tenia d'haver dit.

SISETA

Ah! Jo't juro pel nom que porto que, si no es ma germana, aquell dia l'escanyo.

QUIMET

Es clar que sí, en aquells moments!

SISETA

No ho sé, peró'm sembla que tu no n'has fet el cas que n'havies de fer. Ho dius així, d'una manera...

QUIMET

Al primer moment, sí, et juro que'm va fer mal, peró després, ben reflexionat, jo ja ho veig: ella es una polvora, i tu vas calar-hi foc. La sort que jo ja sé lo que puc creure i deixar de creure. No soc tant tonto per no saber triar, i lo que convé despreciar, es desprecía.

SISETA *(tornant-lo a abraçar)*

Tens raó. Perquè, si fos cert, et voldria aprop meu com te vui?

QUIMET

No n'he dubtat mai, sents, Siseta? Mai! Per mi ets la mateixa de sempre.

SISETA

Doncs concedeix-me lo que't demano. Queda-t avui!

QUIMET

Però, per què?

SISETA

Abans de casar-nos tot ho deixaves per estar al meu costat.

QUIMET

Oh, abans!

SISETA

Vols dir que era molt diferent: ara ja tens lo que volies, i per això no val la pena.

QUIMET

Ui! Com t'enfiles! Si jo t'estimo com abans, com sempre t'hi estimat!

SISETA

Doncs, dóna-me'n aquesta petita prova.

QUIMET

Però, per què, et repeteixo?

SISETA *(molt marcat)*

Perquè'm trobo sola, molt sola, massa sola, i no tinc a ningú més que tu.

QUIMET

Ja ho sé; però, que vols que't digui, em sembla que no vindrà d'un dia més o menos. Vès què pensarien també'ls companys! Vaia un paper lluit que faria!

SISETA

La soledat, quan tothom se diverteix, dóna un fret a l'ànima! I es tant trista, tant trista, en diades senyalades, l'alegria dels altres! Fa pensar i desitjar tantes coses!

QUIMET

Ja veuras: tot té adob. Vine amb mi a can Cantarell: pots estar-te amb la Lluisa.

SISETA *(apartant-se i amb fredor)*

No. Gracies. No es aquesta la companyia que jo cercava.

QUIMET

Te juro que·m sab greu, molt greu.

SISETA *(amb somris ironic)*

Però te n'aniras! No m'has entès: per això no t'hi convençut.

QUIMET

Creu-me que d'aquí endavant més de quatre vegades tu mateixa·m treuras de casa. Adéu, Sisona. *(Fent-li un petó.)* Vatja, dòna, sigues més amable amb el teu marit! Diga-m adéu. No? Tampoc? Doncs ara, per castic, vindré més tart. Sents? Mal geniot! *(Se·n va.)*

SISETA

No ho entén, no ho entén!

ESCENA IX

La Siseta i aviat el Mestre

(Pausa. La Siseta està capficada.)

EL MESTRE

Bona nit. Ja has sopat, Siseta?

SISETA

No encara.

EL MESTRE

Oh! No volia entrar, no, perquè es massa tard; però com que·l teu home m'ha dit que estaves sola... Estas esgrogueída. Que no·t trobes bé?

SISETA

Sí.

EL MESTRE

Millor. ¿Doncs amb qui has parlat, que t'ha deixat tant moixa?

SISETA

Amb la Laia, de quatre ximpleses que no valen la pena.

EL MESTRE

Ai, noia, noia! M'hi ben errat amb tu! Me pensava que cambiaries.

SISETA

Li júroc, senyor mestre, que si una persona al món ha posat bona voluntat en acceptar la seva sort, he sigut jo. Però hi ha dies que no·s pot més.

EL MESTRE

I que ha estat avui aquesta gota que ha fet vessar el got?

SISETA

Perquè en Quimet surt a cantar caramelles i no tornarà fins a la matinada.

EL MESTRE

No es pas la primera vegada que retira tart amb això del coro.

SISETA

Però es la primera vegada que jo li he demanat que·s quedés.

EL MESTRE

Això es ser molt absolut!

SISETA

Però si no més demanava!

EL MESTRE

Pensaves millor que jo, Siseta: no tenies d'haver-te casat.

SISETA

No·n tingui pena d'haver-m'ho aconsellat, perquè també hauria acabat per fer-ho, sinó amb en Quimet, amb qualsevol altre. Vaig espantar-me, i això no va deixar-me veure cap més sortida. Les amenaces de l'Albert me feien por, la seva persecució era massa manifesta, i la Cristina podia adonar-se·n.

EL MESTRE

Vols dir que vas voler fugir d'ell? Que no fugies de tu mateixa?

SISETA

Potser sí.

EL MESTRE

Doncs per què vas dir-me que no l'estimaves?

SISETA

Perquè en aquells moments ho creia, li júroc.

EL MESTRE

I ara?

SISETA

Ara no ho sé. Potser es compassió lo que li tinc.

EL MESTRE

Tant-de-bò! Però·m sembla que lo que tu voldries es fer les paus, i, al revés, cal que·n fugis.

SISETA

Estic molt sola, i es l'unica familia que tinc.

EL MESTRE

Però en aquesta familia hi ha un home a qui has estimat, i es en ell que tu penses.

SISETA

Jo no més penso en sortir de les tenebres que·m volten.

EL MESTRE

Però tu pots ser feliç perquè·l teu home t'estima.

SISETA

Sí: fa lo que pot i expressa tot lo que sent. Però es sol d'hivern: no treu el fred.

EL MESTRE

Siga lo que siga, no tens més remei que abaixar el cap i fer com el jonc quan li passa l'aigua pel damunt: ajupir-se.

SISETA

Però quan pot se redreça, i ara es la meva. La felicitat me surt a camí i l'arreplego allí ont la trobo.

EL MESTRE

Faries mal. Avui, amb l'Albert, com més lluny estigueu, millor.

SISETA

Es desgraciat i no veig re més.

EL MESTRE

Mira, noia, que rellisques, i aquestes relliscades porten sempre la caiguda.

SISETA

Aquesta caiguda Déu la va perdonar.

EL MESTRE

No era la seva dòna. Creu-me: ja sabs que·t vui bé. Ajup un xic més les espatlles i deixa passar el temps, que es l'unic que arregla les coses i endormisca les passions. Vols que torni després? Perquè·t veig tant exaltada...

SISETA

No. Gracies. Ja·m passarà. Per força, com sempre.

EL MESTRE

Doncs, santa nit, noia. *(Se·n va.)*

SISETA

Bona nit.

ESCENA X

LA SISETA I AVIAT EN CARLETS, EN CINTO, UN MINYÓ, NOIA PRIMERA, NOIA SEGONA I ALGUNA MAINADA.

(La Siseta, després d'haver endreçat alguna cosa, va per tancar la porta, quan se sent un brugit de cants i rialles, entrant els citats en escena.)

CARLETS, CINTO I UN MINYÓ *(cantant)*

Fa sol la fa, sol la si sol, mi re do si la sol fa.

CINTO

L'agafes alt aquest to, Carlets: ja t'ho som dit masses vegades. Sinó que ets un viciós. Fa, Siseta?

SISETA

No li vaig al darrera per saber-ho.

CINTO

Vui dir viciós amb les solfes.

NOIA PRIMERA

Quines? Les de la roba?

CARLETS

Ep, tu, que vaig molt nèt. Ja·m pots guaitar per tots costats.

NOIA SEGONA

Sí, contempla-l, contempla-l! Com hi ha món, com es tant galdós!

CARLETS

L'envejosa! Perquè no li dic res ni la faig ballar!

NOIA SEGONA

Escolta, tu, Cinto: com es que ja fa dos anys que no veniu a cantar a casa?

CINTO

Perquè la rancia de ta mare·ns va donar els ous de la niera: tots eren pollats.

NOIA PRIMERA *(rient)*

Millor! Aixís vareu tenir carn de ploma per l'arroç.

TOTS *(menys la Siseta)*

Ha, ha, ha, ha!

SISETA

I què heu vingut a fer aquí tots plegats? A moure gresca o a buscar això? *(Signant les paneres.)*

CARLETS *(agafant-les)*

A cercar això. Sinó que són més enganxadiços aquests badocs! *(Empaitant-los.)* Au, a fòra, mal rellàs, o sinó demano al Déu que avui resucita que no us deixi sentir les caramelles! *(Se'n van.)*

(En Cinto, en Carlets i el minyó, tot allunyant-se, comencen Les flors de Maig *den Clavé.)*

ESCENA XI

La Siseta i aviat l'Albert i el Manxaire

(La Siseta arrenca un plor mentres se sent allunyar el coro. Després s'aixeca i va per ajustar la porta. Sent an algú i recula, guaitant qui ha d'entrar. Entren l'Albert i el Manxaire, que obre barroerament la porta de bat a bat. L'Albert, flac, cor-caigut, va apoiant-se en un bastó com un cego. Entra escoltant per orientar-se. La Siseta'l guaita amb alegria de veure-l i trastorn de trobar-lo tant trasmudat. El Manxaire, que l'acompanyava, sentint el coro que s'allunya, el deixa al pas de la porta per fugir darrera d'ells.)

EL MANXAIRE

Corripia, me n'hi vaig! Ja tornaré a cercar-vos!

ALBERT *(baix)*

Siseta! *(Veient que no contesta, un xic més alt torna a repetir:)* Siseta! *(Ella, a la fi, vençuda pel sentiment, se li tira als braços i romp a plorar de nou. L'Albert li palpa'l cap per aixecar-li.)* Què tens, Siseta? Per què plores? Que't sab greu que hagi

vingut? Diga-m'ho i me'n vaig tot seguit. Respon: ho vols que me'n vagi?

SISETA *(sanglotant)*

No.

ALBERT

Hi vingut perquè sé que'l teu home es fóra. Digues: te sab greu?

SISETA

No.

ALBERT

Com que avui serà la darrera vegada que'ns veurem, volia trobar-te sola.

SISETA

(guaitant-lo espaordida, però sense deixar-lo)

La darrera? I per què?

ALBERT

Els ulls se m'entelen, i com que no podré veure-t, per això no vui tornar més. Encén, encén tots els llums! Dóna-m molta claror, molta claror, abans de perdre-la per sempre! Encén, encén, Siseta! *(Ella encén tots tres quinqués.)* Ah! Axís, axís, amb força llum encara puc contemplar-te! *(Agafant-li ·l cap, sense que ella's resisteixi.)* Sempre la mateixa! Sempre aquella fesomia de bondat que tant estimava! *(Amb rabia i amenaçant al cel.)* No sé per què Déu va permetre que perdés la raó, si tenia de tornar-me-la després!

SISETA *(esfereida)*

Albert! Què ·t passa, digues? Què ·t passa? Mai t'havia vist axí!

ALBERT

Me passa que quan, vencent-me a mi mateix, ja m'acontentava no més que de veure-t, ni aquest consol tindré, perquè se m'apropen les tenebres. Me torno cego, Siseta! Sents? Cego, cego!

SISETA

Oh! No pot ser!

ALBERT

Ja ho veus! Ha solucionat la nostra situació lo que menos esperavem!

SISETA

Cego!

ALBERT *(amb desesperació)*

Sí, cego! Oh! Aquesta paraula·m crema la boca i no·m puc estar de dir-la!

SISETA

No pot ser això, Albert, no pot ser! No hi pensis.

ALBERT

No puc. ¿Sabs tu tot lo que fa desesperar l'haver de dir no puc?

SISETA

Sí! Oh, sí que ho sé! Bé massa! Però, creu-me, hi haurà remei, perquè ho provarem tot. Ara seré jo qui se·n cuidarà; jo, que estic resolta a no deixar-te.

ALBERT

De debò ho faries?

SISETA

Com Déu es al cel. T'ho juro!

ALBERT

No. El teu bon cor t'enganya. Quan seria l'hora pensaries que ets casada i que jo t'estimo. Perquè jo t'estimo, sents? *(Amb molta passió.)*

SISETA *(apartant-se)*

Es veritat. Vés-ten, Albert, vés-ten!

ALBERT

Veus? Veus com t'ho deia que t'apartaries de mi?

SISETA

Tens raó. Oh! Aquesta lluita, aquesta lluita assessina!

ALBERT

Ja l'acabaré anant-me'n. Però, com, si gairebé no puc anar sol?

SISETA *(resolta)*

T'acompanyo. Anem.

ALBERT

Desgraciada! Perquè tothom ens vegi sortir junts?

SISETA

Què podem fer, doncs?

ALBERT

Tu, re: queda-t. Jo provaré d'anar-me'n. Me costarà, perquè encara no hi estic avesat a fer de cego. *(Rient amb ironia i desesperació.)* Ha, ha, ha! Com hi ha Déu, val la pena de que estimi la vida! *(Rabiós.)* No sé per què soc tant covart!

SISETA

Calla! Si sabies l'engunia que'm fa sentir-te!

ALBERT

Tens raó. He vingut per un gust meu, perquè aquí ·m sento estimat, i lo que faig es donar-te més pena, com sempre.

SISETA *(amb tendresa)*

No·m dones, pena, no: al revés. Has sigut l'home que m'ha ensenyat d'estimar, i es en l'unica cosa que penso.

ALBERT *(abraçant-la amb passió)*

Repeteixe-ho, Siseta! Repeteixe-ho, que·m dones la vida!

SISETA

Oh, Albert!

ALBERT

(al veure que ella cedeix, l'aparta)

No, fuig! Ja n'hi ha prou d'haver traït una vegada! Aparta-t! Vés, aparta-t! No·m facis perdre·l cap!

SISETA

Per què? Si jo vui la teva felicitat! La nostra, sents? La nostra felicitat!

ALBERT

(tornant-la a abraçar, però amb més passió que fins ara)

I tu sola pots donar-me-la. Tens raó. Has confessat que m'estimaves, eh? Repeteixe-ho!

SISETA

Sí, Albert: t'estimo!

ALBERT

Doncs aquest amor el vui, vui disfrutar-lo! ¿No es cert que tant dret tinc jo com un altre a ser feliç?

SISETA

Oh! Sí, Albert! Pensa que per mi ets més ara que abans, perquè ets desgraciat. Però, deixa-t cuidar, sents? Deixa-t cuidar!

ALBERT

Sí, sí, perquè aquesta guspira de llum es la conservació del nostre amor. Es més que la vida, perquè jo t'estimo, Siseta, t'estimo!

ESCENA XII

ELS CITATS I LA CRISTINA,
QUE A L'ENTRAR SENT LO QUE DIU L'ALBERT

CRISTINA *(rabiosa)*

Ah! A la fi! Nega-ho ara, també, si goses!

SISETA

(desprenent-se sobtadament dels braços de l'Albert, se li gira com una lleona)

Sempre, sempre, perquè es mentida!

CRISTINA

I goses dir-ho després que ho he vist jo, jo mateixa?

SISETA

Aquesta claror i la porta oberta t'ho desment. La traidoria es previsora.

CRISTINA

La costum ja us feia viure refiats.

ALBERT

Cristina!

SISETA

No ho repeteixis! No encenguis més l'odi que·ns tenim! No·m facis perdre·l cap, que no responc de lo que faria!

CRISTINA *(amb mofa)*

Tu? Ets poca cosa per heure-te-les amb mi! Ja sabs que sempre t'hi dut aventatge!

SISETA

Albert! Albert! En nom del cel, enraona, defensa-m! Torna per la veritat!

(L'Albert lluita horrorosament entre la vergonya d'haver sigut atrapat, l'ansia de defensar la Siseta i la rabia de veure-s impotent per fer-ho perquè s'entrebanca amb tot.)

ALBERT

Cristina: per la desgracia que potser tinc merescuda *(amb un crit esglaiador, que fa que les dònes se·l guaitin extranyades)*, per les tenebres que s'apoderen de mi, te juro que no es veritat!

SISETA

(tirant-se cap an ell i agafant-lo)

Sí, Albert! Axís, fes-li entendre! Que poguem tornar a estar units!

CRISTINA

(apartant a l'Albert amb una revolada)

Deixa-l estar! No es re teu per tocar-lo!

(S'ha de veure molt marcat que l'Albert, degut a l'impressió que acaba de rebre, queda completament sense vista.)

ALBERT *(amb desesperació)*

No soc de ningú, ni teu, ni d'ella, ni de la

vida! Ja s'ha acabat tot! Soc de la foscor per sempre més!

SISETA

(tirant-se an ell i abraçant-lo)

Per què ho dius això, Albert? Per què ho dius?

ALBERT

(amb un terror concentrat, sense cridar)

Perquè ja no hi veig, sents? No veig re! Se m'ha acabat la poca llum que·m quedava!

SISETA

No es cert, no pot ser! Es un mal somni que fem! Vine, mira-m, mira-m ben fit a fit i diga-m que·m veus!

ALBERT

(apartant-la per anar-se·n cap a la finestra)

No, no, aparta-t, fuig! Jo no veig més que la bauma que m'atrau amb els seus braços de mort! Fuig, te dic, que això no·s pot soportar!

SISETA *(forcejant amb ell)*

Què vols fer? *(Endevinant-ho.)* Ah! No, això, no! Mai!

ALBERT

Fuig, vés! Te dic que no·s pot soportar!

SISETA

Mai! Sents, Cristina? Sents lo que diu? Vine, cuita, ajuda-m a deturar-lo, i crida gent! Crida que vinguin! Que vingui algú a ajudar-nos!

(La Cristina, com obeint i sense gosar-lo tocar, va reculant cap a la porta, però no acaba de sortir a fòra. En aquest moment romp un xic llunyà ·l cant de les caramelles, les mateixes Flors de Maig. *La Cristina, al sentir-lo, surt fins a fòra per anar*

a buscar an en Quimet. La Siseta, al veure apartar-se a la Cristina, abraça més fort a l'Albert, dient-li amb un gran plany:)

SISETA

Oh, Albert, Albert! No'm deixis tu, sents? No'm deixis! *(Al veure que ell, defallit, li posa'l cap a l'espatlla, diu amb agraiment:)* Estem sols, sols. Tothom es a divertir-se.

ESCENA ULTIMA

Els citats i en Quimet

QUIMET

Per què es oberta la porta? *(Entrant extranyat i veient els seus cunyats.)* Vosaltres aquí? Què ha passat a casa meva?

CRISTINA *(com tornant en ella)*

Lo que tenia de passar; lo que no vas voler creure, i jo hi atrapat.

QUIMET

Doncs era cert! *(Amb rabia, al seu cunyat.)* Ah, felló! Es poc que t'escanyi!

SISETA

(empenyent l'Albert envers en Quimet)

Sí, té: aquí ·l tens. Esbrava-t'hi, covart! Esbrava-t'hi, ara que no té defensa! *(Amb molt despreci.)* Sempre has estat oportú!

(La Siseta, a l'empènyer l'Albert, no tenint aquest l'apoi d'ella, topa amb una cadira que hi ha aprop

de la taula, s'hi asseu, i de colzes en aquesta, tapant-se la cara, romp a plorar, coneixent-se-li amb el saccejament de les espatlles.)

QUIMET

Acabem d'una vegada! Cristina: es cert o no!

CRISTINA

Sí.

SISETA *(reprenent-la molt brava)*

No! Mentida! Davant d'aquesta desgracia no·s ment! Però ara que res me lliga a vosaltres; ara que ell no·m pot veure, vui dir-vos-ho: vui que sapigueu que l'estimo, sí, l'estimo amb tota l'ànima! *(Amb un fort singlot de plor.)* No puc, no puc seguir més una lluita insoportable, i en la que *(an en Quimet)* no m'has ajudat gens, gens, perquè no m'has comprès. I ara *(agafant amb rabia a la Cristina i tirant-la cap a l'Albert)*, tu, a complir aprop d'ell la missió que·t pertoca. I tén-te compte, que jo vigilo!

ALBERT

(girant el cap amb afany envers ella)

I tu, Siseta?

SISETA *(defallint)*

Jo...

QUIMET

(vençut també, com la Cristina, per aquella imposició i noble franquesa, s'hi acosta)

Siseta!

SISETA *(enhardint-se altre cop)*

No, mai! Aparta-t! No puc ser més per tu lo que he sigut fins ara! Lo que t'he dit ens deslliga per sempre! Avui jo reprenc la meva via! La que

entre tots m'havieu traçat: la d'estar sola. *(Al veure que la Cristina aixeca cuidadosament a l'Albert i se l'endú cap a la porta, extén amb desesperació ·ls braços envers ells i repeteix:)* Sola!

(El cant de les caramelles va sentint-se al lluny.)

TELÓ

OBRES DE L'AUTOR

PUBLICADES

	Ptes.
Asprors de la vida (Biblioteca Popular de «L'Avenç»)	0'50
La Caiguda, novela (Biblioteca Popular de «L'Avenç»)	0'50
Isolats, drama en tres actes	2

EN PREPARACIÓ

L'enrenou del poble, quadro de costums en un acte.

La força del passat, drama en tres actes.

Visions d'un paratge.